

Stijlgids voor de redactie van COI-producten

Dit project bestaat dankzij de ondersteuning van het Europees Vluchtelingenfonds (EVF)

Auteur: Cedoca

Datum: 1 juni 2015

INHOUDSTAFEL

INLEIDING	4
1. COI-PRODUCTEN	5
1.1. De soorten COI-producten	5
1.2. De structuur van COI-producten	5
1.3. De classificatie van COI-producten	7
1.4. De actualisering van COI-producten	7
2. DE PRESENTATIE VAN ONDERZOEKSRESULTATEN	8
2.1. De onderzoeksstappen	8
2.1.1. De disclaimer	8
2.1.2. De inleiding	9
2.2. De presentatie van de bronnen	11
2.2.1. Originele of primaire bronnen	11
2.2.2. Duidelijk geïdentificeerde bronnen	12
2.2.3. Relevante en betrouwbare bronnen	13
2.2.4. Twijfelachtige of partijdige bronnen	14
2.2.5. Verschillende bronnen	15
2.2.6. Tegenstrijdige informatie	15
2.2.7. Enige bron	16
2.2.8. Geen informatie	17
2.2.9. Mondelinge bronnen	19
2.2.10. Sociale media	20
2.3. De presentatie van de informatie	20
2.3.1. Objectiviteit in COI-producten	20
2.3.2. Randinformatie	24
2.3.3. Verwijzingen naar de auteur van het COI-product	24
2.3.4. De authenticatie van documenten	24
2.3.5. Vragen om inlichtingen over de asielzoeker zelf	25
2.3.6. Verslag van een gesprek, een telefoongesprek of van een uitwisseling van e-mails	25
2.3.7. Bijlagen	25
2.3.8. De vertaling van het COI-product	28
3. TAAL	29
3.1. Citeren, parafraseren, samenvatten, analyseren	29
3.2. Getallen	31
3.2.1. Cijfers en letters	31

3.2.2.	Percentages en breuken	31
3.2.3.	Maateenheden	32
3.2.4.	Munteenheden	32
3.3.	Datum en tijd	33
3.4.	Vreemde talen	33
3.5.	Titels van publicaties en websites	34
3.6.	Organisaties en instellingen	34
3.6.1.	Organisaties	34
3.6.2.	Gouvernementele instellingen en organen	35
3.7.	Personen, functies, titels en graden	36
3.8.	Plaatsnamen	37
3.9.	Etnische en religieuze benamingen	37
3.10.	Stijl en taalgebruik	38
3.10.1.	Werkwoordsvormen	38
3.10.2.	Klare taal	39
3.10.3.	Interpunctie	40
3.12.	Transliteratie	41
4.	BIBLIOGRAFISCHE REFERENTIES	42
4.1.	Algemene richtlijnen voor de volledige bibliografische referentie	42
4.1.1.	Rechtstreekse contacten	42
4.1.2.	Geschreven en audiovisuele bronnen	42
4.1.3.	Richtlijnen per bron	47
4.2.	De bibliografie	61
4.3.	De geconsulteerde bronnen	61
4.4.	De voetnoot	62
4.4.1.	Plaats van de nummering van de voetnoot	62
4.5.	Tips and tricks	63
5.	DE LAY-OUT	64

Inleiding

Deze stijlgids somt richtlijnen en suggesties op voor het schrijven van producten waarin informatie over herkomstlanden is verwerkt (COI¹-producten). Hij baseert zich onder meer op de kwaliteitscriteria voor de verwerking van "objectieve, onpartijdige, en evenwichtige feitelijke" informatie over herkomstlanden, beschreven in de *Gemeenschappelijke EU-richtlijnen voor de verwerking van Land van Herkomst Informatie (COI)*² en in de module *Country of Origin Information (COI)* van het European Asylum Curriculum (EAC). De gids toont hoe deze toe te passen bij de presentatie van informatie en bronnen in COI-producten. De tekst citeert zo vaak mogelijk uit de *Gemeenschappelijke EU-richtlijnen*.

Dit document behandelt niet het hele researchproces maar beperkt zich tot de redactie van COI-producten. Het geeft enkel een nauwkeurige beschrijving van de kwaliteitscriteria wanneer dit bijdraagt tot een goed begrip van de richtlijnen. Een gedetailleerde beschrijving van de kwaliteitscriteria voor de verzameling, de selectie, de analyse en de validatie van COI vind je in de *Gemeenschappelijke EU-richtlijnen* en de EAC-module.

De stijlgids is in de eerste plaats gericht aan de researchers en wil de uniforme toepassing van kwaliteitscriteria in de COI-producten van Cedoca bevorderen. Zo weet de gebruiker wat hij van de producten mag verwachten en hoe hij ze moet consulteren, ongeacht de auteur.

Richtlijnen die elke researcher altijd op dezelfde manier moet toepassen, beschrijven we in de gebiedende wijs. Zo niet, dan gaat het om suggesties die bijdragen tot een vlotte en heldere schrijfstijl.

Het eerste deel van deze gids beschrijft het doel en de structuur van elk van de COI-producten. Je vindt er ook enkele richtlijnen terug over de classificatie en actualisering van COI-producten.

Het tweede deel gaat over de presentatie van de resultaten van je onderzoek. Eerst verduidelijken we waar je in het COI-product de gebruiker informeert over het researchproces. Vervolgens beschrijven we hoe je duiding geeft bij de informatiebronnen: hoe toon je dat je verschillende gevarieerde bronnen hebt gebruikt, hoe geef je weer dat bepaalde bronnen dubieus zijn, enzovoort. Daarna lees je hoe je de eigenlijke informatie presenteert. Aan de hand van de *Gemeenschappelijke EU-richtlijnen* verduidelijken we hoe je bronnen en informatie evalueert en hoe je informatie op een objectieve manier presenteert. Vervolgens bespreken we nog enkele andere richtlijnen, onder meer over de authenticatie van documenten.

Het derde deel bevat richtlijnen en suggesties voor de schrijfstijl, spelling en typografie van de COI-producten van Cedoca. Terwijl de vorige delen van deze stijlgids zich op de methodologische harmonisering van deze producten richten, wil dit gedeelte de Cedoca-documenten beter op elkaar afstemmen op het vlak van taal.

Het vierde deel toont hoe je bibliografische referenties weergeeft in de voetnoten en in de bibliografie.

Het vijfde deel beschrijft de richtlijnen voor de lay-out van de COI-producten.

---

¹ COI = Country of Origin Information, informatie over herkomstlanden

² Europese Unie, *Gemeenschappelijke EU-richtlijnen voor de verwerking van Land van Herkomst Informatie (COI)* 04/2008

1. COI-producten

1.1. De soorten COI-producten

Onderzoeksresultaten die dienen voor formeel gebruik in een asioldossier, presenteer je in een van de twee COI-producten: een COI Focus met informatie die nuttig is voor meer dan een dossier, een COI Case met dossiergebonden informatie die relevant is voor slechts één dossier (en eventueel voor verwante dossiers). Een derde product, de nota, wordt slechts in uitzonderlijke gevallen geschreven en kan niet formeel gebruikt worden in een asioldossier. De nota kan, naast eventuele landeninformatie, ook beleidsrichtlijnen, een advies of een standpunt bevatten. Deze stijlguides geldt niet voor de redactie van een nota.

De COI-producten zijn gericht op de behandeling van asioldossiers. Het doel van het COI-product is het analyseren van landeninformatie die relevant is voor de beoordeling door de protection officer van een situatie of asioldossier. Het product behandelt alle elementen die de protection officer nodig heeft voor deze beoordeling en die voor sommige producten zijn beschreven in een Terms of Reference (ToR).

Het doel van een opdeling in verschillende producten is een optimale kennisdeling, waarbij COI die voor meerdere dossiers nuttig is zo breed mogelijk gedeeld wordt. Een COI Focus kan zowel een uitgebreid en diepgaand onderzoek van een thema in al zijn facetten bevatten, als een beknopte weergave van één feit of gebeurtenis. Een COI Focus vind je in InSite in de folder Country of Origin Information tussen de landeninformatie afkomstig van andere bronnen. Een COI Case daarentegen vind je in InSite in een aparte folder, om de onnodige verspreiding van vaak persoonsgebonden informatie te voorkomen.

1.2. De structuur van COI-producten

De structuur van de COI Focus en COI Case is grotendeels identiek. Beide hebben dezelfde disclaimer. Een beknopt COI-product heeft geen inhoudstafel, inleiding of samenvatting. Het onderwerp van het onderzoek omschrijf je dan in de eerste alinea. Een COI Focus analyseert informatie die nuttig kan zijn voor meerdere dossiers en dat moet ook duidelijk zijn in de omschrijving van het onderwerp. Je verwijst daarom in een COI Focus nooit naar een specifiek asioldossier of de persoonlijke situatie van een asielzoeker. Schrijf bijvoorbeeld niet "Deze COI Focus antwoordt op de vraag of", maar wel "In deze COI Focus analyseert Cedoca de informatie over". Je zet de alinea niet in een kader, in het vet of in cursief en onderstreept ze niet.

Zodra je drie of meer titels hebt, voeg je een inhoudstafel toe. Dan schrijf je ook een inleiding en een samenvatting. Je laat de samenvatting in het Engels vertalen. De *Gemeenschappelijke EU-richtlijnen* bevelen de Engelse vertaling aan omdat die een uitwisseling van COI-producten met buitenlandse asielinstanties vereenvoudigt. Elk COI-product heeft een bibliografie van gebruikte bronnen en een lijst van geconsulteerde bronnen.

De templates voor de COI-producten hebben verplichte velden voor de informatie die op het titelblad moet worden vermeld. Het titelblad van het COI-product vermeldt het land waarover het document gaat, de titel van het document, de redactiedatum en de vermelding (update) bij een actualisering en de taal van de originele versie. Een COI Case heeft geen titel maar vermeldt wel een referentienummer en het nummer van het asioldossier.

Kies gepaste, duidelijke en beknopte titels voor het COI-document en voor de verschillende hoofdstukken van het document. Zorg ervoor dat de indeling in hoofdstukken logisch is en dat de titels de inhoud van de hoofdstukken duidelijk weerspiegelen. Onderverdelingen binnen een hoofdstuk kan je beter met ondertitels aanbrengen dan met vetgedrukte of cursieve tekst. Wees consequent bij het gebruik van lidwoorden in titels, en start een titel steeds met een hoofdletter. Een titel eindigt nooit op een punt. Vermijd subjectieve of suggestieve titels (bijvoorbeeld 'risico UCPMB leden') en/of juridische kwalificaties (bijvoorbeeld '15c'). Als je de titel van het document verder wil toelichten, kan je dit in de inleiding doen (als je bijvoorbeeld één minderheid niet bespreekt in een document met als titel: *Etnische minderheden in land X*).

De voetnoten bevatten enkel korte bronreferenties en beperkte verklarende informatie, zoals definities, uitleg over organisaties, achtergrondinformatie. Pertinente informatie hoort thuis in de tekst.

Plaats de bibliografie helemaal achteraan het document, na de tekst en de eventuele bijlagen. Dit verhoogt de gebruiksvriendelijkheid.

Je geeft elke bijlage een titel.

Tracht een COI-product te beperken tot één thema. Dit bevordert de gebruiksvriendelijkheid en vereenvoudigt een latere actualisering. Behandel, zo mogelijk, verschillende deelthema's in verschillende documenten, voor zover dit een coherente behandeling van het thema niet belemmert.

Een COI-product over etnische minderheden kan je opdelen in aparte COI-producten per etnische minderheid. In een inleidend hoofdstuk (bijvoorbeeld over de behandeling van minderheden in het algemeen) kan je het bredere kader schetsen en/of verwijzen naar de andere producten.

Voor COI-producten over transversale thema's die voor meerdere landen relevant zijn, zal Cedoca per thema een basisstructuur uitwerken. De basisstructuur bepaalt welke aspecten van het thema onderzocht moeten worden, in welke hoofdstukken.

Een COI Focus wordt op de G-schijf als volgt opgeslagen: COI Focus Land (in de taal van het document). Titel (in de taal van het document) beperkteverspreiding (als het document die classificatie draagt) Datum van de COI Focus (in omgekeerde volgorde: jjjjmdd). Een COI Case wordt volgens de File Naming Convention opgeslagen: CED_coicase_referentienummer zonder spatie_ beperkteverspreiding (als het document die classificatie draagt)_datum (in omgekeerde volgorde: jjjjmdd). Een COI Case wordt op InSite op dezelfde manier opgeslagen, een COI Focus zonder datum en zonder de eventuele vermelding beperkteverspreiding.

G-schijf:

COI Focus Biélorussie. Mouvement d'opposition 20120608

COI Focus Belarus. Oppositiebeweging 20120608

COI Focus Mali. Liberté de presse diffusionrestreinte 20130101

CED_coicase_AN2013-004_20130424

CED_coicase_AN2013-005_beperkteverspreiding_20130426

InSite:

COI Focus Biélorussie. Mouvement d'opposition

COI Focus Belarus. Oppositiebeweging

COI Focus Mali. Liberté de la presse

CED_coicase_AN2013-004_20130424

CED_coicase_AN2013-005_beperkteverspreiding_20130426

1.3. De classificatie van COI-producten

Een COI-product is in principe geschikt voor publieke verspreiding.

Als een contactpersoon niet wil dat de informatie verspreid wordt of als je zelf oordeelt dat dit de asielzoeker, de bron of derden in gevaar kan brengen, is de informatie niet voor publieke verspreiding geschikt. Producten met dergelijke informatie krijgen de classificatie 'beperkte verspreiding'.

Je kan een publieke versie van het product maken zonder de informatie met beperkte verspreiding, tenzij het om essentiële informatie of belangrijke nuances gaat.

1.4. De actualisering van COI-producten

Bij de actualisering van een bestaand COI-product vermeld je in de inleiding de datum van de vorige versie. Op het titelblad voeg je de vermelding (update) toe aan de datum.

Stel jezelf bij een actualisering de vraag of de nieuwe versie een echte update is of veeleer een nieuw product waarbij een andere titel past. Houd rekening met het versiebeheer op InSite: bij een actualisering van een bestaand product kan je de oudere versies onzichtbaar maken. Als je een volledig nieuw product schrijft en geen actualisering, is dit niet mogelijk.

2. De presentatie van onderzoeksresultaten

2.1. De onderzoeksstappen

Elk COI-product vermeldt aan welke kwaliteitscriteria het beantwoordt op het vlak van methodologie, inhoud en taal. Algemene informatie hierover vindt de gebruiker terug in de disclaimer, die voor beide COI-producten dezelfde is. Je kunt vervolgens in de inleiding meer details geven en bijvoorbeeld uitleggen dat alleen dubieuze bronnen het onderwerp hebben besproken of dat er bijzonder tegenstrijdige informatie bestaat. Verder komen de kwaliteitscriteria ook duidelijk aan bod in de tekst van het COI-product.

2.1.1. De disclaimer

Dit COI-product is geschreven door de documentatie- en researchdienst Cedoca van het CGVS en geeft informatie voor de behandeling van individuele asielaanvragen. Het document bevat geen beleidsrichtlijnen of opinies en oordeelt niet over de waarde van de asielaanvraag. Het volgt de richtlijnen van de Europese Unie voor de behandeling van informatie over herkomstlanden van april 2008 en is opgesteld conform de van kracht zijnde wettelijke bepalingen.

De auteur heeft de tekst gebaseerd op een zo ruim mogelijk aanbod aan zorgvuldig geselecteerde publieke informatie en heeft de bronnen aan elkaar getoetst. Het document probeert alle relevante aspecten van het onderwerp te behandelen, maar is niet noodzakelijk exhaustief. Als bepaalde gebeurtenissen, personen of organisaties niet vernoemd worden, betekent dit niet dat ze niet bestaan hebben.

Alle gebruikte bronnen staan kort vermeld in een voetnoot en uitgebreid beschreven in een bibliografie achteraan het document. Bronnen die geconsulteerd maar niet gebruikt werden, staan in een lijst van geraadpleegde bronnen. In uitzonderlijke gevallen worden bronnen niet bij naam genoemd. Wie specifieke informatie uit dit document gebruikt, moet de bronverwijzing uit de bibliografie vermelden.

Publicatie of verspreiding van dit document is alleen mogelijk na schriftelijke toestemming van het Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen.

De disclaimer voor een COI-product met 'beperkte verspreiding':

Dit COI-product draagt de classificatie 'beperkte verspreiding'. Het is geschreven door de documentatie- en researchdienst Cedoca van het CGVS en geeft informatie voor de behandeling van individuele asielaanvragen. Het document bevat geen beleidsrichtlijnen of opinies en oordeelt niet over de waarde van de asielaanvraag. Het volgt de richtlijnen van de Europese Unie voor de behandeling van informatie over herkomstlanden van april 2008 en is opgesteld conform de van kracht zijnde wettelijke bepalingen.

De auteur heeft de tekst gebaseerd op een zo ruim mogelijk aanbod aan zorgvuldig geselecteerde informatie en heeft de bronnen aan elkaar getoetst. Het document probeert alle relevante aspecten van het onderwerp te behandelen, maar is niet noodzakelijk exhaustief. Als bepaalde gebeurtenissen, personen of organisaties niet vernoemd worden, betekent dit niet dat ze niet bestaan hebben.

Alle gebruikte bronnen staan kort vermeld in een voetnoot en uitgebreid beschreven in een bibliografie achteraan het document. Bronnen die geconsulteerd maar niet gebruikt werden, staan in een lijst van geraadpleegde bronnen. In uitzonderlijke gevallen worden bronnen niet bij naam genoemd.

Omdat dit document deels is opgesteld op basis van informatie met beperkte verspreiding, mag het niet in zijn geheel worden geciteerd. Dergelijke informatie is herkenbaar aan de vermelding [beperkte verspreiding] bij de bibliografische referentie. Bij gebruik van specifieke publieke informatie uit dit document moet de gebruiker de bronverwijzing uit de bibliografie vermelden. Wie vragen heeft over het gebruik van niet-publieke informatie, moet contact opnemen met de bevoegde Cedoca-desk of met de veiligheidsofficier van Cedoca.

Publicatie of verspreiding van dit document is alleen mogelijk na schriftelijke toestemming van het Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen.

2.1.2. De inleiding

Alle COI-producten die drie of meer titels hebben, beginnen met een inleiding.

In de inleiding van het COI-product leg je uit aan welke informatienoden het document wil beantwoorden. Je kan de vraag en context op een duidelijke en beknopte manier hernemen, in dezelfde taal als de rest van je tekst. Een COI Focus analyseert informatie die nuttig kan zijn voor meerdere dossiers en dat moet ook duidelijk zijn in de inleiding. Je verwijst daarom in de inleiding van een COI Focus nooit naar een specifiek asiendossier of de persoonlijke situatie van een asielzoeker. Schrijf bijvoorbeeld niet "Deze COI Focus antwoordt op de vraag of", maar wel "In deze COI Focus analyseert Cedoca de informatie over".

Verder leg je de verschillende stappen in het onderzoek uit, duid je de gebruikte bronnen, vermeld je welke organisaties of personen je gecontacteerd hebt en verklaar je eventueel waarom je bepaalde bronnen al dan niet geconsulteerd hebt, leg je uit welke beperkingen je onderzoek eventueel hebben beïnvloed en welke periode je behandelt.

Indien dit relevant is, vermeld je welk transliteratiesysteem je gebruikt. Gebruik daarvoor deze typeformulering die je ook in autotekst terugvindt ('transliteratie') en die je kan aanvullen.

In dit product maakt Cedoca gebruik van de [taal] transliteratie vanuit het [taal van de oorspronkelijke tekst].
--

In deze COI Focus maakt Cedoca gebruik van de Engelse transliteratie vanuit het Russisch. Als de gangbare transliteratie in de Nederlandstalige pers hiervan afwijkt, volgt Cedoca deze transliteratie. Dit is bijvoorbeeld het geval voor Grozny en Medvedev.

De inleiding is de geknipte plaats om begrippen te verduidelijken. Hier kan je je keuze voor bepaalde begrippen uitleggen of het verschil tussen gangbare begrippen toelichten, zoals bijvoorbeeld 'LGBT' en 'MSM'.

Geef aan of het product een actualisering is van een eerdere versie, en geef er de datum van.

Als je een document authenticiteit, vermeld je in de inleiding dat je het geanonimiseerde document ter authenticatie hebt voorgelegd aan je contactpersonen.

Gebruik daarvoor deze typeformulering die je ook terugvindt in autotekst ('authdoc'):

Cedoca legde dit document ter authenticatie voor aan [naam, functie en eventueel organisatie van de contactpersoon]. Cedoca wiste hierbij alle identiteitsgegevens.

Als je meerdere deelthema's behandelt, doe je vervolgens de structuur van het document uit de doeken.

Dit is een voorbeeld van een inleiding waarin de meeste van de opgesomde rubrieken aan bod komen.

Dit document schetst een beeld van de actuele veiligheidssituatie in Ingoesjetië. Het is een actualisering van het gelijknamige document dat dateert van 11 januari 2011.

Het baseert zich op publiek beschikbare rapporten, artikels en analyses over Ingoesjetië, aangevuld met een eigen analyse van incidenten die zich tussen januari 2011 en begin juli 2012 hebben voorgedaan in de republiek en die het nieuwsagentschap Kavkazskiy Uzel heeft opgenomen in een chronologisch overzicht. Voor eventuele aanvullingen raadpleegde Cedoca de websites Russia-Eurasia Terror Watch (RETWA), VoineNet en de mensenrechtenorganisatie Memorial. Hoewel het verzamelde overzicht van incidenten niet exhaustief is, geeft het wel een beeld van de dynamiek van de incidenten in Ingoesjetië.

Het eerste deel schetst beknopt de evolutie van de situatie in de republiek sinds het uitbreken van het tweede conflict in Tsjetsjenië, maar vooral sinds het jaar 2002. Daarna besteedt Cedoca bijzondere aandacht aan de ontwikkelingen in 2012. De focus ligt hierbij vooral op de veiligheidssituatie maar, waar relevant, besteedt Cedoca ook aandacht aan de algemene en politieke situatie.

De daaropvolgende delen van dit document bespreken uitvoeriger de activiteiten van de strijders en de activiteiten van de veiligheids- en ordediensten tijdens de hierboven afgebakende periode.

Het laatste deel bespreekt de situatie van enkele specifieke groepen, zoals etnische minderheden, moslims, activisten en opposanten, demonstranten, journalisten en vrouwen.

In tegenstelling tot vorige analyses van de veiligheidssituatie in Ingoesjetië, bespreekt dit document niet langer de situatie van *internally displaced persons* (IDPs, in eigen land ontheemde personen). Hiermee wil Cedoca geen positie innemen ten aanzien van de situatie van IDPs in Ingoesjetië. Cedoca heeft alleen vastgesteld dat de geraadpleegde relevante bronnen, in tegenstelling tot enkele jaren geleden, de situatie van IDPs in Ingoesjetië al enige tijd niet langer in verband brengen met de veiligheidssituatie in de republiek.

Voor eigennamen en namen van dorpen gebruikt Cedoca de Engelse transliteratie.

Eén van de bronnen voor dit document is de mensenrechtenorganisatie Memorial, die onder meer periodieke bulletins publiceert over de situatie in de Noord-Kaukasus. Memorial stelt deze bulletins oorspronkelijk in het Russisch op maar vertaalt ze later naar het Engels. Voor het gemak van de lezer verwijst Cedoca, waar mogelijk, naar de Engelse versies van de bulletins, hoewel soms de Russische versie werd geraadpleegd voor een beter begrip van enkele passages die in de Engelse tekst onvoldoende duidelijk waren.

2.2. De presentatie van de bronnen

De *Gemeenschappelijke EU-richtlijnen* stellen de volgende definities voor:

- Een **bron** is een persoon of instelling die de informatie produceert.
- Een **primaire bron** is een persoon of instelling dichtbij of rechtstreeks betrokken bij (dit wil zeggen met informatie uit eerste hand van) een gebeurtenis, feit of zaak.
- Een **originele bron** is de persoon of instelling die de gebeurtenis, het feit of de zaak voor de eerste keer documenteert. De originele bron kan ook de primaire bron zijn.
- Een **secundaire bron** is de persoon of instelling die de informatie gedocumenteerd door de originele bron reproduceert.

Informatiebronnen zijn ook documenten zoals rapporten, artikels uit de geschreven pers, televisie- of radioreportages, naslagwerken, verslagen van gesprekken met contactpersonen enzovoort.

Databanken en internet vormen nuttige manieren om toegang te krijgen tot informatiebronnen maar zijn zelf geen informatiebronnen.

European Country of Information Network (Ecoi.net) en Reliefweb zijn informatiedragers en geen bronnen.

Om de objectiviteit en de transparantie van de COI-producten te verhogen, toon je aan welke criteria je hebt toegepast bij het opzoeken, het selecteren en het valideren van de bronnen. Hoe je dit doet, leggen we uit in de volgende hoofdstukken.³

2.2.1. Originele of primaire bronnen

Het COI-product moet in de mate van het mogelijke verwijzen naar de primaire bron (die informatie uit de eerste hand heeft over het feit of de gebeurtenis) of naar de originele bron (die het feit, de gebeurtenis of de situatie het eerst heeft gedocumenteerd).

Volgens een dokter die werd geciteerd door Radio France internationale (RFI) [...]

in plaats van:

Volgens Radio France internationale (RFI) [...]

De studenten die werden ondervraagd door Human Rights Watch (HRW) stellen dat [...]

in plaats van:

Human Rights Watch (HRW) stelt dat [...]

Als secundaire bronnen elkaar citeren in plaats van te verwijzen naar de oorspronkelijke/primaire bron (*round tripping*), of als alle geraadpleegde bronnen zich baseren op één en dezelfde bron (valse bevestiging), vestig je hierop de aandacht. Als je dit niet doet, is het voor de lezer niet duidelijk of diverse bronnen over iets bericht hebben.

---

³ De gemeenschappelijke EU-richtlijnen bieden enkele criteria voor het evalueren van de bron (pp. 7 en 8).

Een rapport van het Office français de protection des réfugiés et apatrides (OFPRA) citeert een alinea van een missierapport van het Zwitserse Office fédéral des migrations. Dit rapport was gebaseerd op informatie van de immigratiediensten van Canada, die op hun beurt informatie uit een vorig rapport van het OFPRA vermeldden. [round tripping]

Een researcher vindt in een rapport van het Hoog Commissariaat van de Verenigde Naties voor Vluchtelingen (United Nations High Commissioner for Refugees, UNHCR) een bevestiging van een feit dat ook het Amerikaanse Department of State vermeldt, terwijl het rapport van het UNHCR in feite rechtstreeks verwijst naar het rapport van het Amerikaanse Department of State. [valse bevestiging]

Als je bron zich baseert op een andere bron of een andere bron citeert, en je kan die originele bron niet raadplegen, vermeld je beide bronnen in je tekst.

De Internationale Arbeidsorganisatie (ILO, International Labour Organisation) verwijst naar een onderzoek door de lokale werknemersorganisatie Ethisch en duurzaam werken, dat slechte arbeidsomstandigheden in de textiel fabrieken aantoonde. De resultaten van dit onderzoek zijn niet publiek en Cedoca kon het niet raadplegen.

2.2.2. Duidelijk geïdentificeerde bronnen

Om te voldoen aan de transparantie- en neutraliteitsvereisten voor de research, zorg je ervoor dat de lezer de bron van elk stuk informatie makkelijk kan terugvinden.

Behalve wanneer het om onbetwistbare feiten gaat (bijvoorbeeld informatie over de geografie, de geschiedenis, het bestuur van het land), vermeld je de bronnen ook in de tekst. Zo kan de lezer de informatie evalueren op basis van de aard en de kwaliteit van de bron. De lezer kan op die manier ook makkelijk vaststellen of je de informatie correct hebt weergegeven.

Het Amerikaanse Department of State stelt in zijn rapport van november 2010 over de godsdienstvrijheid in de wereld vast dat [...]

Nigeria is een dichtbevolkt en erg heterogeen land dat bijna 350 verschillende volksgroepen telt.

⇒ *Zie ook het gedeelte over het taalgebruik (3.1. citeren, parafraseren, samenvatten, analyseren)*

Je geeft een beschrijving van de bron en vermeldt eveneens de datum waarop de informatie werd opgesteld.⁴ De beschrijving kan kort zijn, maar vaak is het nodig om meer duiding te geven bij een bron: als een doelstelling of eigenschap van de bron een invloed kan hebben op de informatie, als de bron weinig gekend is, als er tegenstrijdige informatie bestaat of er slechts één bron is, als de informatie voor interpretatie vatbaar is, enzovoort. Als je bijvoorbeeld informatie gebruikt van een partijdige bron en daarbij die partijdigheid niet vermeldt, geef je de informatie niet op een neutrale manier weer.

Het onafhankelijke Guineese weekblad *Le lynx* meldt in een editie van juni 2011 [...]

---

⁴ Voor de bronnen die Cedoca heeft gecontacteerd vermeld je de datum van het telefoongesprek of van de e-mail, en voor de andere bronnen de publicatiedatum.

De lokale niet-gouvernementele organisatie brengt jaarlijks verslag uit over de toegang tot pre- en postnatale gezondheidszorg voor plattelandsvrouwen. De organisatie krijgt 60 % van haar fondsen van een internationale organisatie die campagne voert tegen contraceptie en door onafhankelijke waarnemers gelinkt wordt aan het Vaticaan. In een interview op 1 december 2012 stelt de voorzitter dat [...]

De voorzitter van de mensenrechtenorganisatie X, met als belangrijkste missie het verdedigen van de rechten van de Peul, verspreide op 8 september 2011 een persbericht. Daarin stelt ze dat de onderdrukking door de ordediensten tijdens de betogingen van september 2011 gericht was tegen de actievoerende Peul.

Als je veel bronnen geraadpleegd hebt, is het niet steeds nodig om ze elk apart op te sommen in je tekst.

De meeste internationale organisaties melden dat er verschillende arrestaties waren, terwijl de studentenvakbonden een dode tellen. De advocaat van de burgerlijke partijen hekelt het geweld waarmee de studenten werden gearresteerd.

Internationale mensenrechtenorganisaties zoals Human Rights Watch (HRW) en Amnesty International (AI) stellen dat de politie geweld gebruikte tegen de demonstranten. Lokale mensenrechtenorganisaties, onder meer Memorial Human Rights Group en Committee against Torture (Комитет против пыток) vermelden dat hierbij telkens gewonden vielen.

2.2.3. Relevante en betrouwbare bronnen

Elke bron kan relevante informatie bieden. Geen enkele bron moet *a priori* worden uitgesloten. De relevantie van een bron hangt af van het onderwerp van de research.

Een taxichauffeur kan een betrouwbare bron zijn om een plaats te beschrijven maar zal een minder betrouwbare bron zijn om over de mensenrechtensituatie te praten.

Wanneer het verband tussen de bron en de vraag niet evident is, licht je het profiel van de bron toe om de relevantie ervan aan te tonen.

"Volgens een professor van de Universiteit van Oran" volstaat als omschrijving voor een vraag over het lesprogramma van de Universiteit van Oran maar niet als je de professor contacteert voor een vraag over interconfessionele spanningen in Egypte. In dat geval geef je meer informatie over het profiel van de bron: "volgens een professor van de Universiteit van Oran, die sinds lang geïnteresseerd is in religieuze aangelegenheden in de Maghreb".

"De heer Adoyo, voorzitter van een mensenrechtenorganisatie" is niet noodzakelijk een relevante bron voor informatie over sociale woningen in Kenia. In dat geval verduidelijk je waarom de persoon een relevante bron is: "architect van opleiding en voormalig directeur van de sociale huisvestingsmaatschappij."

De rubriek *Source description* van de databank Ecol.net bevat nuttige informatie over een aantal bronnen. Voor informatie over een bron die over een website beschikt, kan het interessant zijn om een uittreksel uit de rubriek *About us* te kopiëren en in een voetnoot toe te voegen. Voeg de bronverwijzing toe en vermeld expliciet dat deze beschrijving van de bron zelf komt.

De relevantie van een bron kan duidelijk blijken uit de aard van het onderwerp, zelfs wanneer de bron op zich weinig bekend is.

De plaatselijke voetbalbond is een voor de hand liggende bron voor informatie over de samenstelling van een voetbalploeg. Zoals steeds moet je ook deze informatie verifiëren bij andere bronnen.

Sommige bronnen worden erkend als zeer betrouwbare bronnen. Dit geldt voor grote internationale organisaties als Amnesty International (AI), Human Rights Watch (HRW), International Federation for Human Rights (FIDH), Freedom House, World Organization Against Torture (OMCT), de Verenigde Naties (VN), het Hoog Commissariaat van de Verenigde Naties voor Vluchtelingen (United Nations High Commissioner for Refugees, UNHCR), het US Committee for Refugees (USCR), het US Department of State (USDOS), enzovoort.

Die bronnen mag je citeren zonder bijkomende beschrijving. De informatie van die bronnen moet je wél valideren. Je valideert immers elk stuk informatie, ongeacht de bron.

Het Amerikaanse Department of State geldt algemeen als een betrouwbare bron, maar zijn jaarverslag over Irak van 2005 maakt geen melding van de Abu Ghraib-gevangenis, waar Amerikaanse soldaten gevangenen mishandelden.

2.2.4. Twijfelachtige of partijdige bronnen

Als je de betrouwbaarheid van de bron niet kan vaststellen⁵, maar dit de enige bron is en de informatie belangrijk of relevant lijkt, kan je de bron toch gebruiken. Je vermeldt dan uitdrukkelijk waarom je de bron dubieus vindt en waarom je de informatie toch gebruikt.

De enige bron die het bestaan van een gevangenis in deze wijk in de stad Grozny vermeldt, is een artikel op een forum. Cedoca kon geen informatie vinden over de auteur van dit artikel en kon de betrouwbaarheid van de bron daardoor niet evalueren. Cedoca vond in de andere geraadpleegde bronnen geen vermelding van deze gevangenis.

Sommige bronnen waarvan de partijdigheid bekend is, kunnen niettemin voor bepaalde onderwerpen betrouwbaar zijn.

Een politieke partij kan vooringenomen zijn met betrekking tot de mensenrechtensituatie maar is de bevoorrechte bron om informatie over de eigen structuur te geven. Van blogs en wiki's waarvan de auteur gekend is, kan je de betrouwbaarheid nagaan. Anonieme blogs en wiki's waarvan de auteur niet bekend is, zijn weinig betrouwbaar.

Andersom kunnen gezaghebbende en doorgaans betrouwbare bronnen voor sommige onderwerpen bevooroordeeld zijn. Daarom verifieer en evalueer je steeds zowel de bron als de informatie die ze geeft.

⇒ zie 2.3 De presentatie van de informatie

---

⁵ zie *Gemeenschappelijke EU-richtlijnen* voor de criteria voor validatie van de bron

2.2.5. Verschillende bronnen

Als researcher zorg je ervoor dat de kruiscontrole van de informatie die je tijdens de research hebt uitgevoerd, wel degelijk zichtbaar is in het COI-product.

Het COI-product moet verschillende bronnen vermelden die relevante informatie over het onderwerp bieden.

De verschillende bronnen die Cedoca kon raadplegen, het Ambtsbericht van mei 2012 van het Nederlandse ministerie van Buitenlandse Zaken, het rapport van de organisatie Transparency International van juni 2012 en drie onafhankelijke nationale kranten, vermelden allemaal dat [...]

In zijn rapport van mei 2012 geeft Amnesty International (AI) aan dat de ordetroepen de betoging hardhandig onderdrukten. Ook het rapport van het Amerikaanse Department of State stelt dat de ordetroepen met geweld tussenbeide zijn gekomen. Plaatselijke journalisten melden dit ook.

Het product moet verschillende opinies over een onderwerp of een gebeurtenis weergeven, vooral als het om een gevoelig of controversieel thema gaat.

Volgens het stadsbestuur neemt de dienst Sociale Zaken talrijke initiatieven om de etnische minderheden te betrekken bij het beleid. Volgens de koepel van organisaties van etnische minderheden wijst het stadsbestuur elke vraag om betrokken te worden bij het beleid af. In het jaarrapport van de dienst Sociale Zaken van het stadsbestuur vindt Cedoca geen vermelding van initiatieven die de etnische minderheden als doelgroep hebben.

Het is niet nodig om voor elk stuk informatie alle geraadpleegde bronnen te vermelden, aangezien de disclaimer vermeldt dat de informatie in het document werd getoetst.

Als kruiscontrole niet mogelijk was, vermeld je dit uitdrukkelijk.

⇒ *Zie 2.2.7. Enige bron*

2.2.6. Tegenstrijdige informatie

Het kan gebeuren dat de bronnen niet eensluidend zijn. Je vermeldt ze, na zorgvuldige validatie, toch allemaal in het COI-product opdat je geen relevante informatie zou uitsluiten. Je geeft de tegenstrijdigheden tussen de bronnen duidelijk aan. Het is dan nodig de kwaliteit en betrouwbaarheid van de informatie te duiden aan de hand van achtergrondinformatie over de bronnen. Zo mogelijk geef je weer wat de reële situatie is.

Volgens de internationale humanitaire en mensenrechtenorganisaties die Cedoca in oktober 2012 via e-mail contacteerde, kan elke persoon van de Oezbeekse minderheid slachtoffer worden. De gesprekspartners van deze organisaties konden geen risicogroepen of risicofactoren identificeren. Cedoca stelde aan lokale niet-gouvernementele organisaties die opkomen voor de rechten van alle etnische minderheden, aan lokale organisaties van Oezbeken en aan lokale humanitaire organisaties de vraag of er risicofactoren zijn waardoor bepaalde Oezbeken meer dan anderen het risico lopen om slachtoffer te worden. Deze organisaties waren allemaal ter plaatse in de regio tijdens het conflict en in de nasleep ervan en baseerden hun antwoord op de getuigenissen die ze verzamelden. Ze stellen dat bepaalde categorieën van Oezbeken meer kwetsbaar zijn dan andere: personen die politiek actief zijn of een leidinggevende positie hebben binnen de

Oezbeekse gemeenschap, journalisten en mensenrechtenactivisten die getuigenissen verzamelen over misbruik en marteling tijdens het conflict.

Meer dan 200 personen volgens de Parti populaire progressiste, een honderdtal volgens de gezondheidsautoriteiten [...]. De autoriteiten verklaren dat dankzij hun preventiecampagne het aantal slachtoffers tot een honderdtal beperkt is gebleven. De Parti populaire progressiste, die sinds vier jaar in de oppositie zit, stelt dat het beleid van de autoriteiten niet doeltreffend is. De partij zegt dat haar cijfers gebaseerd zijn op verklaringen van de spoedartsen, met wie twee volksvertegenwoordigers van de partij gesprekken voerden. Cedoca vond binnen het afgesproken tijdsbestek en in de geraadpleegde bronnen geen andere informatie over het aantal slachtoffers.

Verschillende bronnen beweren dat er drie katholieke kerken in de stad X zijn. De redacteur van het maandelijkse informatieblaadje van het gemeentebestuur stelt in een interview met de lokale krant *Tomorrow* dat het er vijf zijn. Cedoca kon niet nagaan of de bronnen dezelfde definitie van het begrip 'kerk' hanteerden.

Dit is een voorbeeld van een gedetailleerde duiding van de informatie over een bepaalde gebeurtenis. Een groot aantal asielzoekers ondersteunden hun asielaanvraag enkel met de artikels die de gebeurtenissen als uitgesproken anti-Russisch voorstelden.

Op 19 april 2010 kwam het tot een conflict tussen etnische Kirgiezen enerzijds en Meskhetische Turken en Russen anderzijds in het dorp Mayevka (aan de rand van Bisjkek) toen die eersten de grond en eigendommen van deze laatsten (volgens de verklaringen van een lokale inwoner aan journalisten van Deutsche Welle, vooral van Turken) probeerden in te nemen. Volgens de berichtgeving zijn daarbij vijf of zes personen om het leven gekomen en vielen er meerdere gewonden. Enkele bronnen vermelden Turken als slachtoffers en spreken niet over Russen als doelwit bij dit incident. Andere bronnen noemen etnische Russen de geviseerde groep en grijpen het incident aan om, zoals de populaire Russische krant *Moskovskiy Komsomolets*, over "pogroms" tegen Russen te spreken. Een artikel in *The Caspian Weekly* noemt het bewuste artikel van *Moskovskiy Komsomolets* controversieel en stelt dat het misleidende informatie bevat over de gewelddadige aanvallen in Mayevka. Het artikel verwijst naar een stuk van *Nezavisimaya Gazeta* uit diezelfde periode dat details van het anti-Russische gevoel verduidelijkt die aantonen dat er geen geloofwaardige gronden voor die beweringen zijn. Ook verwijst het artikel naar een interview van *The Journal of Turkish Weekly* waarin Dinara Oshurahunova, hoofd van de mensenrechtenorganisatie Coalition for Democracy and Civil Society, zegt dat bepaalde externe factoren en krachten in het land het thema van anti-Russische retoriek of etnisch conflict maar al te graag willen doen ontvlammen door in te spelen op de gebeurtenissen in Mayevka en dat berichten van Russische media over aanzwellende anti-Russische haat in Kirgizië absoluut ongegrond zijn.

2.2.7. Enige bron

Als het COI-product slechts naar één bron verwijst, is dit omdat het de enige bron is die informatie kan bieden of omdat je geen andere bron kon vinden. In de twee gevallen vermeld je de reden uitdrukkelijk in de tekst.

Cedoca raadpleegde diverse bronnen, zoals Amnesty International (AI), Human Rights Watch (HRW), nationale media en overheidsbronnen. Een plaatselijke krant is de enige die informatie over dit onderwerp publiceerde.

Aangezien opzoekingen op de websites van lokale niet-gouvernementele organisaties, lokale kranten en het officiële persagentschap geen resultaat hebben opgeleverd, heeft Cedoca contact opgenomen met [...]

Cedoca heeft de huidige hoofdredacteur van de lokale krant gecontacteerd om de naam te vragen van de hoofdredacteur in de periode tussen 1988 en 1991. Een brand vernielde in 2000 het onafhankelijke archief dat dergelijke informatie opslaat. Daardoor is de huidige hoofdredacteur de enige die deze oude informatie nog heeft.

Je moet eveneens de context van je onderzoek verduidelijken. Je gebruikt de typeformulering 'binnen het afgesproken tijdsbestek' om duidelijk te maken dat je onderzoek qua tijd beperkt was. Als je informatie zocht op basis van een eigenaam (bijvoorbeeld over een plaats, persoon of organisatie) geef je de verschillende spellingswijzen weer waarop je gezocht hebt.

De typeformulering vind je ook in autotekst terug ('afgesproken tijdsbestek')

binnen het afgesproken tijdsbestek

De door Cedoca geconsulteerde bronnen, zoals een plaatselijke journalist, een onafhankelijk mensenrechtenactivist en de lokale vertegenwoordiger van een internationale humanitaire organisatie, konden deze informatie niet bevestigen binnen het afgesproken tijdsbestek.

Geen enkele andere bron kon informatie geven binnen het afgesproken tijdsbestek.

In de geraadpleegde bronnen en binnen het afgesproken tijdsbestek vond Cedoca geen informatie over het dorp Babe.

Je vermeldt eveneens alle andere bronnen die je hebt geraadpleegd en beschrijft ze kort, vooral indien de enige gekende bron weinig bekend is.

Cedoca raadpleegde verschillende bronnen: de lokale overheidsgezinde krant *Reporter*, de onafhankelijke vakbond *Together* en een internationale organisatie die een kantoor heeft in het dorp. De enige informatie over het onderwerp komt uit een artikel van de onafhankelijke plaatselijke krant *Tahalil*.

Als kruiscontrole niet mogelijk was, vermeld je dit uitdrukkelijk en som je in de lijst van geconsulteerde bronnen op welke websites of onderdelen van websites je hebt geraadpleegd en welke personen je tevergeefs om informatie hebt gevraagd. Je kan specifieke rapporten in de voetnoot vermelden met hun bibliografische verwijzing.

⇒ *Zie hoofdstuk 4. Bibliografische referenties.*

2.2.8. Geen informatie

De afwezigheid van informatie over een gebeurtenis kan op zichzelf relevant zijn maar betekent niet noodzakelijk dat de gebeurtenis niet heeft plaatsgevonden. Als researcher vermeld je alleen de resultaten van de opzoekingen en trek je geen conclusie uit de afwezigheid van informatie.

Cedoca raadpleegde lokale en nationale media, een chronologie van gewelddadige incidenten door een mensenrechtenorganisatie, de website van het voorlichtingsbureau van de

burgemeester en een discussieforum over veiligheid in de stad. Het vond in deze bronnen en binnen het afgesproken tijdsbestek geen informatie over een incident in de hoofdstad op 1 juni 2010.

Je vermeldt de voornaamste geraadpleegde bronnen in je tekst. Je vergroot de transparantie van je onderzoek onder meer door de vermelding van alle relevante bronnen die je geraadpleegd hebt. Wanneer bepaalde bronnen meestal over dit thema schrijven, kan het belangrijk zijn om in je tekst aan te geven dat deze bronnen hierover ditmaal niet bericht hebben.

De mensenrechtenrapporten van het Amerikaanse Department of State voor de jaren 2010 en 2011 sommen in het hoofdstuk over etnische minderheden een aantal etnische minderheden in Oezbekistan op en Tataren vermelden ze daar niet bij. Ze schrijven dat klachten van maatschappelijk geweld of discriminatie tegen leden van de groepen die ze opsommen, zeldzaam waren.

De jaarlijkse rapporten van Human Rights Watch (HRW) en Amnesty International (AI) over de mensenrechten in Oezbekistan in de jaren 2010 en 2011 wijden geen rubriek aan etnische minderheden.

Je moet eveneens de context van je onderzoek verduidelijken. Je gebruikt de typeformulering 'binnen het afgesproken tijdsbestek' om duidelijk te maken dat je onderzoek qua tijd beperkt was. Als je informatie zocht op basis van een eigenaam (bijvoorbeeld over een plaats, persoon of organisatie) geef je de verschillende spellingswijzen weer waarop je gezocht hebt.

De typeformulering vind je ook in autotekst terug ('afgesproken tijdsbestek')

binnen het afgesproken tijdsbestek

Cedoca vond geen relevante informatie over het onderwerp binnen het afgesproken tijdsbestek.

Cedoca heeft op 11 december 2012 nieuwe opzoekingen in het Engels en het Russisch uitgevoerd op basis van de naam in het cyrillisch van de vermelde persoon (Алихаджиев, Alikhadzhiev, Alikhadzhiyev, Alichadzhiev, Alichadzhiyev). Deze naam werd door de asielzoeker bezorgd.

Als je geen duidelijk antwoord op de vraag vindt, kan je contextuele informatie geven die relevant is voor het onderwerp. Die informatie geef je op een neutrale manier weer. Je moet immers vermijden de indruk te wekken dat de gebeurtenis waarover je informatie zocht, niet heeft plaatsgevonden.

De geraadpleegde bronnen maken geen melding van een betoging op de vermelde dag. De bronnen berichten over een betoging die de lokale afdeling van de onafhankelijke vakbond een week later op dezelfde plaats hield.

Als je niet rechtstreeks op een vraag kan antwoorden maar wel een andere onderzoekspiste kan volgen, leg je dit uit in je antwoord. Als je bijvoorbeeld een document niet kan authenticeren, kan het nuttig zijn om de procedure voor de uitreiking van een dergelijk document na te gaan. Denk eraan dat je informatie die nuttig is voor meer dan één dossier in een COI Focus giet.

Als een opzoeking via Google Custom Search geen resultaat heeft opgeleverd, kan je met een typeformulering uitleg geven over je opzoeking. Om voldoende transparant te zijn over de kwaliteit van je opzoeking, vermeld je uitdrukkelijk de voornaamste websites.

Je vindt de typeformulering terug in autotekst ('Google custom search'). Je kan in deze formulering andere categorieën van bronnen toevoegen.

Google Custom Search (CSE) is een aangepaste Google zoekmachine die op zoek gaat in door de beheerder ingevoerde websites. Cedoca beheert een CSE gericht op gespecialiseerde bronnen over LAND/ONDERWERP, met de naam NAAM VAN DE CSE. Deze zoekmachine exploreert meer dan AANTAL gespecialiseerde websites over LAND/ONDERWERP. De belangrijkste pers (onder meer VOORBEELDEN OPSOMMEN) en media (onder meer VOORBEELDEN OPSOMMEN) zijn in de zoekmachine opgenomen, evenals verschillende organisaties (onder meer VOORBEELDEN OPSOMMEN) en denktanks (onder meer VOORBEELDEN OPSOMMEN).

Google Custom Search (CSE) is een aangepaste zoekmachine van Google die door de beheerder ingevoerde websites raadpleegt. Cedoca beheert een CSE gericht op gespecialiseerde bronnen over Afghanistan, met de naam Cedoca's Afghanistan Search Engine. Deze zoekmachine exploreert meer dan zestig gespecialiseerde en websites over Afghanistan. De belangrijkste pers en media (onder meer Pajhwok Afghan News, Khaama Press, Radio Free Europe/Radio Liberty, TOLONews, Institute for War and Peace Reporting) zijn in de zoekmachine opgenomen, evenals verschillende organisaties en denktanks (onder meer Afghanistan Independence Human Rights Commission, Afghanistan ngo Safety Office, Afghanistan Analysts Network, Afghanistan Research and Evaluation Unit, Cooperation for Peace and Unity).

2.2.9. Mondelinge bronnen

De informatie die je mondeling verkrijgt per telefoon, tijdens een gesprek of in het kader van een missie naar het land van herkomst, integreer je zorgvuldig in het COI-product. De researcher wordt in dat geval immers de originele bron, de eerste persoon die de informatie documenteert.

Het feit dat je als researcher rechtstreeks contact opneemt met de bron, moet je duidelijk vermelden, ook wanneer de bron geen informatie kon geven.

Op 1 juni 2010 nam Cedoca telefonisch contact op met een professor van de Universiteit van Nouakchott en vroeg hem of hij iets wist over eventuele studentenstakingen tijdens de zomer van 2009. Hij antwoordde dat hij daarover niets wist.

Op 1 februari 2011 zond Cedoca een e-mail naar de directeur van de niet-gouvernementele organisatie maar kreeg geen antwoord.

Zoals hierboven aangegeven, beschrijf je de gecontacteerde bron en vermeld je de datum van raadpleging van de bron in de tekst. Je omschrijft ook waarom je de bron contacteerde en je verduidelijkt waarom hij betrouwbaar is.

De ngo Rencontre africaine pour la défense des droits de l'homme (RADDHO) vermeldt de gebeurtenis in een rapport van mei 2011. Cedoca nam daarom op 1 juni 2011 telefonisch contact op met de voorzitter, de heer Lejeune.

In 2.3. *De presentatie van de informatie* leggen we uit hoe je informatie weergeeft van een bron die je gecontacteerd hebt.

2.2.10. Sociale media

Voor sociale media (bijvoorbeeld Facebook, Twitter, LinkedIn, ...) gelden dezelfde validatiecriteria als voor de andere brontypes. Besef goed dat er valse profielen bestaan en dat de authenticiteit van een profiel vaak moeilijk na te gaan is.

De richtlijnen voor bibliografische referenties leggen uit hoe je verwijst naar informatie die zich alleen op de sociale netwerken bevindt.

2.3. De presentatie van de informatie

De *Gemeenschappelijke EU-richtlijnen* beschrijven in detail welke kwaliteitscriteria gelden voor de evaluatie en validatie van informatie. Deze criteria, die verschillen van de criteria voor het valideren van de bron zijn: relevantie, betrouwbaarheid, actualiteit, objectiviteit, nauwkeurigheid, traceerbaarheid en transparantie.

De relevantie van de informatie staat voorop. Vermijd het gebruik van informatie die niet relevant is voor het onderwerp. Als je toch informatie wil vermelden die op het eerste zicht niet relevant is, verduidelijk je waarom je dat doet.

Hoewel betrouwbaarheid, actualiteit, objectiviteit, nauwkeurigheid, traceerbaarheid en transparantie stuk voor stuk belangrijke criteria zijn, is het onmogelijk hen hiërarchisch te rangschikken. Het belang van elk criterium is afhankelijk van de informatie die je zoekt. Zelfs als aan sommige criteria niet wordt voldaan, betekent dit niet dat de informatie onbruikbaar is. Hoe belangrijk de objectiviteit en neutraliteit van informatie bijvoorbeeld ook is, subjectieve informatie kan soms heel relevant zijn. De researcher moet dan wel wijzen op deze subjectiviteit.

Het belang van kruiscontrole van informatie, het gebruik van gevarieerde bronnen om evenwichtige informatie te bieden, de duiding van tegenstrijdige informatie of van de afwezigheid van informatie en het probleem van *round tripping* werd al toegelicht in het hoofdstuk 2.2. *De presentatie van de bronnen*.

Het is belangrijk de informatie uit de gebruikte bronnen getrouw weer te geven. Voor meer uitleg verwijzen we naar het hoofdstuk 3.1. *Citeren, parafraseren, samenvatten, analyseren*.

2.3.1. Objectiviteit in COI-producten

COI-producten zijn feitelijk en objectief. Alle feiten worden op een neutrale manier gepresenteerd, zonder vooroordelen, op basis van evenwichtige en gevalideerde informatie en binnen de juiste context. Een COI-product bevat geen beleidsrichtlijnen of beoordeling van de feiten. Je kan wel weergeven hoe de bronnen de situatie beoordelen, met verwijzing naar de bron in de tekst en met een duidelijke bronreferentie in de voetnoot. Zo wek je niet de indruk dat je als researcher zélf een beoordeling van de feiten maakt.

Informatie van twee huidige verkozenen van de Pakistan Muslim League Nawaz (PML-N) voor het district Sheikhpura wijst uit [...] [beoordeling van informatie]

Twee huidige verkozenen van de Pakistan Muslim League Nawaz (PML-N) voor het district Sheikhpura stellen dat [...] [feitelijk en neutraal]

De lidkaart met nummer 4320 staat dus niet op naam van [...]. Er bestaat bijgevolg ernstige twijfel [...]. [beoordeling van informatie]

De lidkaart met nummer 4320 staat niet op naam van [...]. [feitelijk en neutraal]

Dit betekent niet dat de researcher louter een opsomming van feiten moet geven, zonder rekening te houden met de elementen die bij een beoordeling door de protection officer van een situatie of een asiendossier van belang zijn. Een objectieve weergave van alle feiten of de situatie veronderstelt een kennis van de wijze waarop zo'n beoordeling gebeurt. Alle elementen die voor de beoordeling relevant zijn moeten worden weergegeven.

Een analyse van de feiten en de informatie maak je wel in je COI-product. Een analyse groepeert en structureert de gevonden informatie om een samenhangend en zo volledig mogelijk beeld te geven van een bepaald thema. Een analyse scheidt de hoofdzaak van de bijzaak en laat onderlinge verbanden beter tot hun recht komen. Een goede analyse situeert de feiten in een bredere context, in het licht van het geheel van elementen die van belang zijn voor de beoordeling door de protection officer.

Bevolkingsgroep X wordt gediscrimineerd [beoordeling van informatie, tenzij je in je tekst verwijst naar de bron]

Meerdere mensenrechtenorganisaties vermelden concrete gevallen die ze als discriminatie omschrijven, een lokale organisatie die opkomt voor de rechten van deze groep spreekt over systematische discriminatie van [...] [analyse van de informatie]

Tijdens de betoging werden twee militanten van een oppositiepartij gearresteerd. De betoging verliep zonder geweld. [opsomming van de informatie]

Waarnemers van vier onafhankelijke, internationaal gerespecteerde niet-gouvernementele organisaties waren aanwezig op de antiregeringsbetoging. Ze getuigden achteraf in interviews en persberichten dat ze zelf geen geweld hebben gezien en geen getuige waren van een arrestatie. Ze stellen een week na de betoging dat ze hierover ook geen enkele melding ontvingen. Een kleine politieke partij uit de oppositie, partij X, schrijft in een nieuwsbericht op haar website dat de politie enkele uren na de betoging twee van haar militanten arresteerde in een buitenwijk van de stad. De voorzitter van de partij antwoordde niet op de vraag van Cedoca om meer informatie over de arrestaties. Zowel lokale als nationale, oppositie, regeringsgezinde als onafhankelijke kranten berichten uitvoerig over het verloop van de demonstratie en geen enkele maakt melding van arrestaties. De kranten schrijven dat de betoging rustig verliep. [analyse van de informatie]

Om je tekst te illustreren kan je een foto of een afbeelding toevoegen, op voorwaarde dat die neutraal en relevant is. Een afbeelding die niet neutraal is en een mening vertolkt, kan wel als je de relevantie uitlegt én de bron duidt. Schrijf de titel onder de afbeelding en vermeld de verkorte bronreferentie in de voetnoot. Ga na of je de afbeelding zonder copyright mag gebruiken.

In de samenvatting beperk je je tot een beknopte voorstelling van de belangrijkste elementen of feiten of tot een analyse van de informatie. Je trekt geen besluiten en je neemt geen beleidsrichtlijnen op.

Volgens de verschillende verzamelde getuigenissen zijn de autoriteiten niet rechtstreeks verantwoordelijk voor het geweld waarvan de homoseksuelen het slachtoffer zijn. De wetgeving criminaliseert de homoseksuele betrekkingen maar er wordt geen gevolg aan gegeven. Geen enkele van de geraadpleegde bronnen zegt kennis te hebben van gerechtelijke vervolgingen of gerechtelijke veroordelingen met homoseksualiteit als reden.

Amnesty International (AI) haalt in zijn laatste rapport gevallen aan van arrestaties van homoseksuelen. Volgens de opzoeken die Cedoca verrichtte bij de gerechtelijke bronnen gaat het om personen die worden vervolgd wegens souterie, mensensmokkel en drughandel.

Volgens de informatie die Cedoca verzamelde bij verschillende mensenrechtenorganisaties gaat de onderdrukking van homoseksuelen eerder uit van de entourage, de familie, de maatschappij. Ook is de onderdrukking meestal zichtbaar in de vorm van provocaties op straat, intimidaties, afwijzing, waarbij de graad van ernst afhankelijk is van het geval in kwestie. homoseksuelen vormen eveneens het voorwerp van maatschappelijke of economische discriminatie. Personen uit welgestelde milieus of invloedrijke families lijken minder blootgesteld te worden aan dergelijke risico's.

Met betrekking tot de sociaal-politieke situatie, getuigt een analyse van de lokale pers tijdens de afgelopen zes maanden niet van homofob geweld aangemoedigd of georganiseerd door de overheid.

Het taalgebruik in een COI-product is ook feitelijk en objectief en draagt geen oordeel of eigen mening uit. Vermijd het gebruik van woorden en uitdrukkingen die een waardeoordeel inhouden, zoals ernstig, zelfs, zeer, aanzienlijk, belangrijk, systematisch, "het is duidelijk dat", "er bestaat geen twijfel", "het is interessant dat". Dergelijke woorden en uitdrukkingen zijn wel mogelijk als je duidelijk maakt dat je een bron citeert. Denk eraan dat het woord "blijkt" ("uit de informatie blijkt dat") een evaluatie van de informatie kan suggereren.

Woorden als 'repressief', 'terrorist', 'marteling', gebruik je bij voorkeur alleen in een citaat (bijvoorbeeld de Albanese "terroristen") of wederom met expliciete vermelding van de bron. Kies als het kan voor neutrale taal: opstandelingen in plaats van terroristen, staatshoofd in plaats van chef, enzovoort.

Wanneer je als researcher bepaalde gebeurtenissen in een herkomstland weergeeft of het (overheids)beleid beschrijft, formuleer je geen conclusies en beoordeel je niet of de juridische begrippen uit de Conventie van Genève en het handboek⁶ van het UNHCR of de Wet van 15 december 1980, zoals daden van vervolging, bescherming van overheidswege, discriminatie en dergelijke, hiervoor van toepassing zijn.

Vermijd daarom ook het gebruik van deze juridische begrippen. Je kan de bronnen die deze begrippen hanteren wel citeren of parafaseren. Als je zo een begrip, zoals bijvoorbeeld bescherming, in een andere betekenis gebruikt, geef je een duidelijke omschrijving of gebruik je een synoniem.

Grondige en kwaliteitsvolle research tracht de informatie van de bron duidelijk te kaderen, ook als het om een opinie gaat. Vraag daarom de bron om verduidelijking als zijn opinie onvoldoende gestaafd is. Vermeld voorbeelden of concrete feiten. Als je geen voorbeelden vindt ter staving van de beoordeling door de bron, vermeld je dit uitdrukkelijk. Daarnaast gelden de algemene regels: je gaat steeds op zoek

---

⁶ UN High Commissioner for Refugees (UNHCR), *Handbook and guidelines on procedures and criteria for determining refugee status under the 1951 Convention and the 1967 Protocol relating to the Status of Refugees*, Reissued, Geneva, 12/2011;

Officieuse coordinatie van het Koninklijk besluit van 11 juli 2003 tot regeling van de werking van en de rechtspleging voor het Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen, 18/08/2010, [http://www.cgvs.be/nl/binaries/Officieuse%20coordinatie%20van%20het%20Koninklijk%20besluit%20van%2011%20juli%202003%20tot%20regeling%20van%20de%20werking%20van%20en%20de%20rechtspleging%20voor%20het%20CGVS%20\(augustus%202010\)_tcm127-110104.pdf](http://www.cgvs.be/nl/binaries/Officieuse%20coordinatie%20van%20het%20Koninklijk%20besluit%20van%2011%20juli%202003%20tot%20regeling%20van%20de%20werking%20van%20en%20de%20rechtspleging%20voor%20het%20CGVS%20(augustus%202010)_tcm127-110104.pdf) [geraadpleegd op 28/03/2013];

Internationaal verdrag betreffende de status van vluchtelingen. Ondertekend te Genève op 28 juli 1951 (Wet van 26 juni 1953 - B.S., 4 oktober 1953). [Gewijzigd door het Protocol van New York op 31 januari 1967 (B.S., 3 mei 1969)], s.d., http://www.cgvs.be/nl/binaries/Verdrag%20van%20Gen%C3%A8ve_tcm127-9244.pdf [geraadpleegd op 28/03/2013]

naar meerdere én diverse bronnen en opinies en je trekt de geloofwaardigheid van informatie én bron na.

Verschillende bronnen vermelden gevallen waarbij de politie hulp bood door contact op te nemen met een vrouwenorganisatie of door onderdak te zoeken in een opvangtehuis. Ze omschrijven dit als het bieden van "effectieve bescherming". Bepaalde bronnen berichten tegelijk ook over gevallen waarbij de politie de vrouw opnieuw naar haar familie bracht.

in plaats van:

Zo vermelden verschillende bronnen dat de politie effectief bescherming bood, bijvoorbeeld door een vrouwenorganisatie te contacteren of onderdak te zoeken in een opvangtehuis, maar er zijn volgens bronnen ook gevallen bekend waar de politie de vrouw opnieuw naar haar familie bracht.

Volgens dit netwerk van niet-gouvernementele organisaties zijn er meerdere redenen waarom de toegang tot rechtsbescherming voor vrouwen niet gegarandeerd is: slecht functionerende rechtbanken, gewoonterecht, gerechtelijke achterstand, bevooroordeelde rechters, nepotisme, corruptie en het feit dat zaken die vrouwen treffen, niet als prioritair worden beschouwd. Het netwerk van ngo's stelt nog dat het feit dat het rechtssysteem er niet in slaagt beschermingsbevelen binnen de termijn af te leveren, huiselijk geweld automatisch als misdadig te vervolgen en gepaste vonnissen uit te spreken, tot gevolg heeft dat vrouwen onvoldoende bescherming genieten. Een experte noemt ook de afwezigheid van emotionele, psychologische en economische ondersteuning voor slachtoffers een belemmering voor hun toegang tot rechtsbescherming.

in plaats van:

Vrouwen kunnen geen bescherming krijgen om tal van redenen, waaronder corruptie en slecht functionerende rechtbanken.

Lokale mensenrechtenorganisaties vermelden in rapporten over de situatie in 2011 vijf verschillende voorvallen waarbij kinderen van getuigen van Jehovah zich niet konden inschrijven in de dorpschool. In een e-mail vraagt Cedoca op 20 oktober 2012 aan de lokale verantwoordelijke van de getuigen van Jehovah of de kinderen zich sindsdien in een school hebben kunnen inschrijven. De verantwoordelijke antwoordt dezelfde dag in een e-mail aan Cedoca: "In the meantime three of the kids moved to another region, where they enrolled in the local school. Two children could only enroll in 2012 and after filing a complaint with the competent authorities." Andere bronnen zoals nationale en lokale media, het jaarrapport over de mensenrechtensituatie van het Amerikaanse Department of State en rapporten van internationale mensenrechtenorganisaties over religieuze vrijheid, schrijven niets over de situatie van religieuze minderheden in het onderwijs.

in plaats van:

Getuigen van Jehovah worden gediscrimineerd in het onderwijs.

Gebruik veeleer neutrale termen wanneer je naar bronnen verwijst: de bron stelt/meldt/... , dan 'uit de bron blijkt'. Geef duidelijk aan wanneer een bron een mening formuleert (HRW meent dat).

Zelfs de altijd kritische X moet toegeven dat [...] [subjectief]

In eerdere publicaties uitte X steeds kritiek op de situatie. In het telefoongesprek had hij geen punten van kritiek. [neutraal]

Het dorpswachtersysteem werd een repressief middel. Het is dan ook verrassend vast te stellen dat [...] [beoordeling van de feiten]

De situatie in Tsjetsjenië is drastisch veranderd. [beoordeling van de feiten]

De situatie zoals de bronnen ze vandaag beschrijven, is heel anders dan de situatie zoals ze die enkele jaren geleden beschreven. Zowel op het vlak van [...]. [neutraler omdat je verwijst naar de bronnen]

Het benadrukken van woorden of zinsdelen door ze in vet, cursief of kleur te zetten of ze te onderstrepen kan een schijn van partijdigheid wekken en is bijgevolg onnodig. Alle informatie in een COI-product hoort relevant te zijn. De belangrijkste elementen of feiten herhaal je eventueel in een samenvatting.

Wanneer je een chronologie van gebeurtenissen of een lijst van personen of plaatsen opstelt, vermeld je of deze lijst exhaustief is. Als je daarover geen zekerheid hebt, vermeld je dit ook.

2.3.2. Randinformatie

Als je randinformatie of bijkomende informatie geeft, vermeld je waarom je dit doet.

Wanneer gevraagd wordt of op een bepaalde datum een bomaanslag met 30 doden werd gepleegd in een bepaald dorp en je vindt hierover geen enkele informatie, kan het nuttig zijn om de andere gebeurtenissen die op die datum (of op een ander moment) in dat dorp plaatsvonden en van minder belang waren (bijvoorbeeld een verkeersongeluk of een trouwfeest) wel weer te geven, en erbij te vermelden dat over deze gebeurtenissen wél werd geschreven. Het kan illustreren in welke mate er over gebeurtenissen in deze regio bericht werd in de gegeven periode, maar je kunt hieruit zelf geen besluiten trekken.

2.3.3. Verwijzingen naar de auteur van het COI-product

Verwijs in het informatiegedeelte in een COI-product niet naar de auteur van het document, noch met 'ik', 'wij' of de naam van de auteur, maar vermeld Cedoca.

Cedoca heeft contact opgenomen met [...]

Cedoca heeft geen informatie gevonden over deze persoon in de bronnen die geconsulteerd werden tussen 1 augustus en 10 augustus 2012.

2.3.4. De authenticatie van documenten

Voor de authenticatie van een document scan je het geanonimiseerde document in zodat je het als bijlage bij het COI-product kan voegen. Vermeld in de inleiding van het COI-product dat je een geanonimiseerde versie van het document ter authenticatie hebt voorgelegd aan je contactpersoon.

Gebruik daarvoor deze typeformulering die je ook terugvindt in autotekst ('authdoc'):

Cedoca legde dit document ter authenticatie voor aan [naam, functie en eventueel organisatie van de contactpersoon]. Cedoca wiste hierbij alle identiteitsgegevens.

2.3.5. Vragen om inlichtingen over de asielzoeker zelf

Zoals beschreven in de dienstnota uit 2005 *Citeren van de naam* (zie intranet en InSite), en art.4§4 van het Koninklijk besluit tot regeling van de werking van en de rechtspleging voor het Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen moet Cedoca de identiteit van de asielzoeker beschermen in vragen gericht aan derden. De dienstnota legt uit wat de protection officer en de researcher kunnen doen om de identiteit te beschermen. Als de asielzoeker toestemming heeft gegeven om zijn identiteit te onthullen, vermeld je dit in het COI-product. Daarnaast leg je uit waarom het nodig was om de identiteit van de asielzoeker te vermelden.

2.3.6. Verslag van een gesprek, een telefoongesprek of van een uitwisseling van e-mails

De bron moet zijn goedkeuring geven voor het openbaar maken van de door hem verstrekte informatie en voor het gebruik van deze informatie in het kader van het onderzoek van een asielaanvraag. Zonder die goedkeuring moet je als researcher de verspreiding van het COI-product beperken, de bron op anonieme wijze vermelden of een andere bron vermelden. Je kan zelf beslissen om de identiteit van de bron niet te vermelden indien je van mening bent dat dat de bron in een hachelijke situatie kan brengen.

Indien je de identiteit van een contactpersoon niet vermeldt, verduidelijk je waarom niet en beschrijf je de persoon en zijn organisatie. Doe dat zo gedetailleerd mogelijk, maar zorg tegelijk dat je beschrijving de anonimiteit van de persoon of organisatie niet schendt.

Volgens een medewerker van een ngo die een jarenlange expertise heeft in de begeleiding van slachtoffers van mensenhandel en die omwille van veiligheidsredenen heeft gevraagd om anoniem te blijven, [...]

Volgens een bron uit het middenveld die omwille van veiligheidsredenen heeft gevraagd om anoniem te blijven, [...]

Als je informatie gebruikt van meerdere bronnen met een gelijkaardig profiel die je anoniem citeert, kan dat voor verwarring zorgen. Onderscheid die bronnen dan met een letter van elkaar. Vermeld bij de eerste beschrijving van de bron met welke letter je ze verder zal benoemen.

Cedoca heeft op 1 juni 2014 via e-mail vragen gesteld aan een advocaat bij een mensenrechtenorganisatie die om veiligheidsredenen anoniem wil blijven. Het zal die verder in de tekst advocaat A noemen. Cedoca heeft op 2 juni via e-mail vragen gesteld aan een andere advocaat, verder advocaat B, die werkt voor een andere mensenrechtenorganisatie.

De informatie die je krijgt via de telefoon of tijdens een rechtstreeks gesprek noteer je in een verslag. Je gebruikt hiervoor de aangepaste template, die je bewaart in de folder "correspondance" van het betrokken land. Een e-mail bewaar je ook in de folder "correspondance".

Artikel 26 van het Koninklijk Besluit van 11 juli 2003 tot regeling van de werking van en de rechtspleging voor het Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen stelt dat, wanneer de beslissing gebaseerd is op informatie die telefonisch of via e-mail werd verkregen, het CGVS duidelijk de redenen moet weergeven waarom de bron werd gecontacteerd en de redenen die toelaten zijn betrouwbaarheid aan te nemen. Dit is ook het geval voor de andere bronnen die je gebruikt in je COI-product (zie 2.2.2. en 2.2.3.). Je vermeldt ook de naam van de gecontacteerde persoon en geeft een korte beschrijving van zijn activiteiten of zijn functie.

Voor telefonisch verkregen informatie voorziet het Koninklijk Besluit dat enkele bijkomende elementen worden toegevoegd. Ook voor informatie die je via e-mail krijgt, voeg je dezelfde elementen toe:

- het telefoonnummer. Je voegt het telefoonnummer enkel in de bibliografie toe, niet in de verkorte voetnoten. Als het telefoonnummer vertrouwelijk moet blijven, gebruik je volgende formulering: "contactgegevens niet vermeld omwille van vertrouwelijkheid".
- het e-mailadres. Je voegt het e-mailadres enkel toe in de bibliografie, niet in de verkorte voetnoten. Als je het e-mailadres vermeldt, moet je het activeren. Als het e-mailadres vertrouwelijk moet blijven, gebruik je deze formulering: "contactgegevens niet vermeld omwille van vertrouwelijkheid".
- de datum van het telefoongesprek of van de e-mail.
- een kort overzicht van de vragen die je gesteld hebt. In het COI-product leid je de informatie, die je tijdens het telefoongesprek of via e-mail hebt verkregen, in met de vraag die je aan de contactpersoon hebt gesteld. Het is niet nodig telkens alle vragen letterlijk één voor één te hernemen (de verschillende gegevens die werden verkregen, kunnen in verschillende delen van het COI-product terecht komen). Zorg er wel voor dat de formulering van je vraag voldoende duidelijk en concreet is.

Op de vraag of de politie studenten oppakte bij de vreedzame studentenbetogingen van oktober 2014 en hoe lang de politie ze vasthield, antwoordt de voorzitter van de studentenorganisatie dat... .

- de antwoorden die de contactpersoon geeft. Als de contactpersoon via e-mail heeft geantwoord, citeer je de contactpersoon letterlijk en plak je dus de antwoorden in je document. Geef Franstalige en Engelstalige citaten bij voorkeur weer zonder vertaling. Gebruik voor citaten uit andere talen de Nederlandse vertaling, na de aanhalingstekens gevolgd door [vertaling]. Plaats de oorspronkelijke tekst in een voetnoot. Als je de informatie via de telefoon hebt gekregen, is het belangrijk om het antwoord zo letterlijk mogelijk te parafraseren.

Professor Kamara schrijft in zijn e-mail van 2 mei 2014: "Ik heb geen weet van aanhoudingen op 3 april."

Professor Karama antwoordt op 2 mei 2014 aan de telefoon dat hij geen weet heeft van aanhoudingen op 3 april.

Het Koninklijk Besluit voorziet dus niet dat de uitwisseling van e-mails of het telefoongesprek als bijlage bij het COI-product wordt gevoegd, op voorwaarde dat je alle gevraagde elementen duidelijk in het hoofddeel van de tekst weergeeft.

De volgende voorbeelden tonen aan hoe je in de tekst van het COI-product alle relevante informatie van een rechtstreeks contact kan vermelden.

Op 13 mei 2013 heeft Cedoca via e-mail contact opgenomen met François Lemaire, vicevoorzitter van de Union des forces démocratiques de Luxembourg (UFDL), om hem te vragen of de vertegenwoordiging van de partij in België de toestemming heeft om attesten af te leveren. Op 23 mei 2013 antwoordt hij in een e-mail:

"Alexandre Dumont, lid van het uitvoerend nationaal bureau en nationaal secretaris belast met de relaties met de internationale instellingen, is de enige persoon die gemachtigd is om in naam van de UFDL attesten af te leveren in België."

Cedoca heeft inlichtingen ingewonnen bij de voorzitter van een Guinese mensenrechtenorganisatie die om veiligheidsredenen gevraagd heeft om anoniem te blijven. Deze mensenrechtenorganisatie heeft zelf onderzoek verricht naar het verloop van de betoging op 1 mei 2014. Internationale mensenrechtenorganisaties en VN-organen hebben met deze organisatie samengewerkt en verwijzen naar hun vaststellingen in rapporten. Cedoca heeft op 15 mei 2014 met de voorzitter gebeld en vroeg hem hoeveel personen gearresteerd zijn tijdens en na de betoging, hoelang ze zijn vastgehouden en of iemand in staat van beschuldiging is gesteld. De voorzitter antwoordt op 20 mei 2014 via e-mail:

“Op 1 mei 2014 pakte de politie tijdens de betoging vijf personen op. Het ging om de leiders van de politieke partij die de betoging organiseerde. Ze werden dezelfde dag vrijgelaten en niemand werd officieel van iets beschuldigd.”

Cedoca heeft vervolgens op 21 mei 2014 in een nieuwe e-mail gevraagd of er later nog nieuwe arrestaties zijn geweest omwille van de betoging. De voorzitter antwoordt in een e-mail op 21 mei 2014:

“Noch ik, noch anderen binnen onze organisatie hebben weet van nieuwe arrestaties.”⁷

Op de vraag of de vertegenwoordiging van de Union des forces libérales de l’Allemagne (UFLA) in België gemachtigd is om attesten af te leveren, verduidelijkt Jörg Müller, nationaal secretaris belast met de structuren van de partij in het buitenland, tijdens een gesprek in Berlijn dat de vicevoorzitters de enige personen zijn die gemachtigd zijn om namens de partij te spreken. De leden van een gezamenlijke missie van het Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen (CGVS/België), het Office français de protection des réfugiés et apatrides (OFPRA/Frankrijk) en het Zwitserse Office fédéral des migrations (ODM/Zwitserland) die van 29 oktober tot 19 november 2001 naar Berlijn zijn gegaan, hebben hem ontmoet op de zetel van de partij op 12 november 2011.⁸

2.3.7. Bijlagen

Publieke bronnen van informatie voeg je niet als bijlage bij je COI-product. Je stelt deze informatie voor interne gebruikers beschikbaar via InSite. Externe gebruikers kunnen deze bronnen terugvinden aan de hand van de bibliografische referenties.

Informatie die niet publiek toegankelijk is maar die wel publiek mag verspreid worden, voeg je wel toe aan je COI-product. De gebruikers hebben anders immers geen toegang tot deze informatie.

Bronnen in een andere taal dan de proceduretaal hoeven niet als bijlage bij je COI-product te worden gevoegd. Het is wél nodig dat je de relevante passages herformuleert of vertaalt in de taal van je COI-product. Als je de informatie hebt laten vertalen of zelf hebt vertaald, mag je de vertaling toevoegen. Dit is echter niet verplicht. Een gedetailleerde beschrijving van de richtlijn vind je in de dienstrichtlijn *Proceduretaal en bronnen in vreemde talen* (B/2004/002)

Geef elke bijlage een titel. De inhoudstafel vermeldt het hoofdstuk ‘Bijlagen’ en vermeldt niet elke bijlage apart.

---

⁷ Voorzitter van een Guinese mensenrechtenorganisatie, telefoongesprek, 15/05/2014 ; Voorzitter van een Guinese mensenrechtenorganisatie, e-mail, 20/05/2014, 21/05/2014

⁸ Müller J., nationaal secretaris belast met de buitenlandse structuren van de partij Union des forces libérales de l’Allemagne (UFLA), interview, Berlijn, 12/11/2011

2.3.8. De vertaling van het COI-product

Je kan je tekst laten vertalen naar het Frans. Juridisch is het echter geen probleem om in een asiëldossier informatie te gebruiken in een andere taal dan de proceduretaal. Als dat het geval is en er geen vertaling werd gemaakt, zorgt de protection officer ervoor dat hij de essentie van het COI-product overneemt in zijn beslissing.

3. Taal

Dit hoofdstuk bevat richtlijnen en suggesties voor de schrijfstijl, spelling en typografie van de COI-producten van Cedoca. Terwijl de vorige delen van deze stijlguide zich op de methodologische harmonisering van deze producten richten, wil dit gedeelte de COI-producten beter op elkaar afstemmen op het vlak van taal.

Eenzijds baseert dit hoofdstuk zich op een analyse van verschillende COI-producten die de voorbije jaren door Cedoca werden opgesteld. Anderzijds put het inspiratie uit enkele stijlguides van buitenlandse onderzoeksdiensten, zoals de *Style and Referencing Guide* en het *Aide-mémoire de rédaction* van de Immigration and Refugee Board of Canada (IRB)⁹, en van internationale organisaties, zoals de *Style Guide* van de United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR)¹⁰. Verder hebben we enkele publicaties en websites over taal geraadpleegd, zoals *Taaladvies* van de Nederlandse Taalunie¹¹ of het *Taalnet* van de Vlaamse Radio- en Televisieomroep (VRT)¹² voor het Nederlands, en de *Ramat de la typographie*¹³ voor het Frans.

Hoewel de Nederlandstalige en de Franstalige richtlijnen in dit hoofdstuk op een aantal punten verschillen, hebben we in andere gevallen de algemeen aanvaarde typografische richtlijnen voor het Nederlands of het Frans niet gevolgd, maar kozen we voor een meer pragmatische aanpak die voor beide talen past.

3.1. Citeren, parafraseren, samenvatten, analyseren

Er zijn verschillende manieren om de informatie uit de geraadpleegde bronnen weer te geven in de COI-producten. Een **citaat** geeft de woorden van de bron letterlijk weer. Een **parafrase** behoudt de inhoud van de brontekst, maar verwoordt dezelfde informatie op een andere manier. Een **samenvatting** is een bondige weergave van de informatie uit een of meerdere bronnen, die de essentie van de tekst behoudt. Een **analyse** groepeerd en structureert de gevonden informatie om een samenhangend en zo volledig mogelijk beeld te geven van een bepaald thema.

Beperk het gebruik van citaten. Citaten bevatten vaak overbodige informatie en sluiten zelden naadloos aan bij de rest van de tekst. Een overdaad aan citaten kan een snelle lezing en interpretatie van de tekst bemoeilijken. Door de relevante informatie te parafraseren, samen te vatten en te analyseren scheid je de hoofdzaak van de bijzaak en zo komen onderlinge verbanden beter tot hun recht.

Gebruik citaten vooral om nauwkeurig geformuleerde en accurate informatie weer te geven die moeilijk te herformuleren is en die een meerwaarde biedt aan het COI-product. Ook geladen termen, subjectieve of ongewone uitdrukkingen, zoals *slang* of schuttingtaal, geef je best als citaat weer.

Citaten worden niet in cursief weergegeven. Plaats citaten tussen dubbele aanhalingstekens "...". Gebruik voor een citaat binnen een citaat enkele aanhalingstekens '...'. Verwerk korte citaten in de

---

⁹ Research Directorate, Immigration and Refugee Board of Canada, *Style and Referencing Guide. English*, 09/2007

¹⁰ Direction des recherches, Commission de l'immigration et du statut des réfugiés, *Aide-mémoire de rédaction* [onuitgegeven document], 07/2008

¹¹ Nederlandse Taalunie, *Taaladvies*, s.d., <http://taaladvies.net/> [geraadpleegd op 04/01/2013]

¹² Vlaamse Radio- en Televisieomroep (VRT), *VRT Taalnet*, s.d., <http://www.vrt.be/taal/> [geraadpleegd op 04/01/2013]

¹³ Ramat A., *Le Ramat de la typographie*, 1997

tekst. Voor langere citaten (vanaf drie regels) laat je een regel tussen de tekst en het citaat en spring je aan de linkerkant een halve centimeter in. Dit geldt ook voor citaten uit wetteksten. Leestekens plaats je achter de aanhalingstekens, behalve een uitroepingsteken of vraagteken dat deel uitmaakt van het citaat. Een punt zet je na de aanhalingstekens als je maar een deel van de zin citeert, maar binnen de aanhalingstekens als je de hele zin citeert.

In België zweren zowel de federale ministers als de ministers van de gewesten en gemeenschappen tijdens hun eedaflegging "getrouwheid aan de koning, gehoorzaamheid aan de Grondwet en aan de wetten van het Belgische volk".

Artikel 1F van de Conventie van Genève van 28 juli 1951 betreffende de Status van Vluchtelingen sluit bepaalde personen uit van internationale bescherming:

"De bepalingen van dit Verdrag zijn niet van toepassing op een persoon ten aanzien van wie er ernstige redenen zijn om te veronderstellen, dat:

1. hij een misdrijf tegen de vrede, een oorlogsmisdrijf of een misdrijf tegen de menselijkheid heeft begaan, zoals omschreven in de internationale overeenkomsten welke zijn opgesteld om bepalingen met betrekking tot deze misdrijven in het leven te roepen;
2. hij een ernstig, niet-politiek misdrijf heeft begaan buiten het land van toevlucht, voordat hij tot dit land als vluchteling is toegelaten;
3. hij zich schuldig heeft gemaakt aan handelingen welke in strijd zijn met de doelstellingen en beginselen van de Verenigde Naties."

Gebruik rechthoekige haakjes [...] om aan te geven dat je een element in een citaat hebt weggelaten, gewijzigd of toegevoegd, bijvoorbeeld wanneer je de tijd van een werkwoord aanpast, je een persoonlijk voornaamwoord door een eigenaam vervangt of je een hoofdletter door een kleine letter vervangt en *vice versa*.

Artikel 3 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) stelt dat "[niemand] mag worden onderworpen aan foltering en aan onmenselijke of vernederende behandelingen of straffingen".

Geef Franstalige en Engelstalige citaten bij voorkeur weer zonder vertaling. Gebruik voor citaten uit andere talen de Nederlandse vertaling, na de aanhalingstekens gevolgd door [vertaling]. Plaats de oorspronkelijke tekst in een voetnoot.

In zijn toespraak van 13 mei 1940 in het Lagerhuis zei eerste minister Winston Churchill dat hij de Britten niets anders te bieden had dan "blood, toil, sweat and tears" en dat hen "many, many long months of struggle and of suffering" te wachten stonden.

Behoud binnen een citaat de spelling en interpunctie van de oorspronkelijke tekst, ook wanneer die fouten bevat. Als je uitdrukkelijk wil aangeven dat een fout al in de oorspronkelijke tekst stond, is de vermelding [sic] gebruikelijk.

Als je toch een lang citaat gebruikt van tien lijnen of meer, ga dan na of de tekst auteursrechtelijk beschermd is. Vraag indien nodig toestemming aan de auteur.

3.2. Getallen

3.2.1. Cijfers en letters

Schrijf getallen van één tot en met twintig bij voorkeur voluit. Tientallen, honderdtallen, duizendtallen en veelvoudend van miljoen en miljard kan je ook voluit schrijven. Rangtelwoorden die je in cijfers weergeeft, worden gevolgd door -de- of -ste- in superscript (6de, 9.999^{ste}). Met een ononderbroken spatie (CTRL+SHIFT+SPACE) verbind je het cijfer aan het daaropvolgende woord, zodat beide niet door een sprong naar de volgende regel worden gescheiden.

De ordediensten arresteerden twintig manifestanten waarvan er nog steeds drie in de cel zitten.

Wees vooral consequent en gebruik eenzelfde notatie bij opsommingen of parallelle constructies of binnen een alinea (van 18 tot 35 jaar, van achttien tot vijfendertig jaar; 3 doden en 50 gewonden, drie doden en vijftig gewonden).

De Belgische Kamer van volksvertegenwoordigers telt 150 leden, waarvan er 88 tot de Nederlandse taalgroep behoren en 62 tot de Franse taalgroep. De Kamer bestaat momenteel uit 9 fracties, terwijl 5 volksvertegenwoordigers tot geen enkele fractie behoren.

Wanneer je getallen in cijfers weergeeft, scheid je de duizendtallen met een punt (7.300.000 euro).

Er hebben voorlopig 9.000 personen deelgenomen aan de wedstrijd. De 10.000^{ste} deelnemer krijgt een prijs.

Gebruik voor verwijzingen naar wetsartikels altijd cijfers (artikel 3 van de Strafwet). Ook percentages en getallen die een maateenheid of munteenheid voorafgaan, geef je best in cijfers weer (zie volgende hoofdstukken).

Begin een zin niet met een cijfer, maar probeer de zin anders te formuleren.

3.2.2. Percentages en breuken

Percentages schrijf je bij voorkeur in cijfers, eventueel met een procentageteken (18 procent, 18 %). Gebruik een ononderbroken spatie (CTRL+SHIFT+SPACE) tussen het cijfer en het procentageteken. Wees consequent in de hele tekst.

Schrijf eenvoudige breuken voluit (twee derde in plaats van 2/3). Tracht complexere breuken anders te omschrijven ('een kleine fractie' in plaats van 1/10).

Je kan percentages soms in breuken of omschrijvingen omzetten (30 % = bijna een derde, 51 % = een nipte meerderheid), maar let er dan op dat de tekst niet aan nauwkeurigheid inboet.

Volgens een grootschalig demografisch onderzoek van United Nations Children's Fund (UNICEF) in 2006 sprak 65 % van de vrouwen in Somalië zich uit voor de voortzetting van vrouwenbesnijdenis, terwijl 33 % zich hiertegen verzette.

of:

Volgens een grootschalig demografisch onderzoek van United Nations Children's Fund (UNICEF) in 2006 sprak bijna twee derde van de vrouwen in Somalië zich uit voor de voortzetting van vrouwenbesnijdenis, terwijl een derde zich hiertegen verzette.

Hoewel de partij een derde van de stemmen in de wacht sleepte, bemachtigde ze toch maar een kwart van de zetels in Kamer en Senaat.

3.2.3. Maateenheden

De maateenheid kan je voluit of afgekort weergeven (km of kilometer, l of liter). Wees consequent in de hele tekst.

Een maateenheid wordt altijd voorafgegaan door een cijfer (9 graden, 150 meter). Zet een ononderbroken spatie (CTRL+SHIFT+SPACE) tussen het cijfer en de maateenheid (10 °C, 6 cm, 100 Hz, 80 dB).

Pas in 1921 legde de toenmalige Internationale Atletiekfederatie (International Association of Athletics Federations, IAAF) de officiële afstand van de marathon vast op 42,195 km of 26 mijl en 385 yard. De huidige wereldrecordtijd van de Keniaan Patrick Makau ligt op 2 uur, 3 minuten en 38 seconden.

De liter is een inhoudsmaat die overeenkomt met 1 dm³ of 0,001 m³. In vloeibare staat heeft 1 l water een massa van 1 kg.

De partijlidkaart meet ongeveer 10 op 15 centimeter.

Wetenschappers stellen dat een regelmatige blootstelling aan geluiden van meer dan 80 dB gehoorschade kan veroorzaken.

3.2.4. Munteenheden

Schrijf de munteenheid bij de eerste vermelding voluit, met de ISO-code als afkorting tussen haakjes.¹⁴

Bij latere vermeldingen van de munteenheid volstaat de ISO-code. Enkele courante symbolen, zoals \$ voor de US dollar, € voor de euro en £ voor het Britse pond, kan je ook gebruiken en plaats je voor het bedrag.

Het kan nuttig zijn om bij de eerste vermelding van een vreemde munt de wisselkoers aan te geven ten opzichte van de euro of van een andere relevante munt, zoals de dollar. Bij erg onstabiele munten kan ook de datum van de wisselkoers van pas komen. Deze informatie plaats je tussen vierkante haakjes. Gebruik een hoger bedrag voor de lokale munteenheid als dit de vergelijking vereenvoudigt.¹⁵

¹⁴ United Nations Economic Commission for Europe (UNECE), *Recommendation 9. Alphabetical Code for the Representation of Currencies*, s.d., http://www.unece.org/fileadmin/DAM/cefact/recommendations/rec09/rec09_ecetr203.pdf [geraadpleegd op 04/01/2013]

¹⁵ XE, *Universal Currency Converter* [website], <http://www.xe.com/ucc/> [geraadpleegd op 04/01/2013]

Het bedrag wordt steeds in cijfers weergegeven (3 dollar, € 10). Gebruik een ononderbroken spatie (CTRL+SHIFT+SPACE) tussen het cijfer en de munteenheid.

De wet voorziet een gevangenisstraf van maximaal vijf jaar of een boete van maximaal 500.000 Tanzaniaanse shilling (TZS) of ongeveer € 250 [1.000 TZS = € 0,51].

De houder van een certificaat ontvangt een toelage van 1.700 Russische roebel (RUB) per maand. Hij heeft het recht afstand te doen van een deel van het geld, namelijk 900 RUB, in ruil voor een korting op de gas-, elektriciteit- en waterrekening [1.000 RUB = € 25].

De Zimbabweaanse krant *The Herald* meldt in september 2012 dat de prijs van het brood in Zimbabwe niet stijgt en dus \$ 1,00 blijft [362.000 ZWD = \$ 1,00 op 30 november 2012].

3.3. Datum en tijd

Schrijf een datum altijd voluit als volgt: 31 december 2012, de jaren 1990. Verwijs, indien mogelijk, naar de precieze datum van een gebeurtenis. Vermeld steeds het jaartal, zodat latere lezers de informatie nog snel en duidelijk kunnen situeren. Tracht ook tijdperiodes nauwkeurig te omschrijven. 'Van maart tot juni 2012' in plaats van 'de voorbije vier maanden'. Vermijd relatieve formuleringen als 'momenteel', 'dit jaar', 'de voorbije maanden' of 'vijf jaar lang'.

Je kan het uur voluit schrijven (zeven uur, half tien 's avonds) of, bij preciezere tijdsaanduidingen, in cijfers gevolgd door 'uur' of 'u.' (7.20 uur 's morgens, 18.05 u.). Voeg een ononderbroken spatie (CTRL+SHIFT+SPACE) tussen het cijfer en de aanduiding 'uur' of 'u.'

Op 11 september 2001 om 8.46 u. plaatselijke tijd vloog American Airlines Flight 11 in de noordelijke toren van het New Yorkse World Trade Center (WTC). United Airlines Flight 175 raakte de zuidelijke toren om 9.03 u.

De Irakoorlog, door het Amerikaanse leger Operation Iraqi Freedom gedoopt, begon op 20 maart 2003 om ongeveer half zes 's morgens plaatselijke tijd met een reeks aanvallen op de hoofdstad Bagdad.

Na het referendum van januari 2011 waarin bijna 99 % voor onafhankelijkheid stemde, werd Zuid-Soedan op 9 juli 2011 een soevereine staat.

3.4. Vreemde talen

Plaats woorden uit vreemde talen in cursief, behalve wanneer het eigennamen, organisaties of gouvernementele en intergouvernementele instellingen betreft. Geef bij een eerste vermelding een vertaling of omschrijving van het vreemde woord, al dan niet tussen haakjes.

Bloedwraak, in het Albanees *gjakmarrja* genoemd, komt vooral voor in het noorden van Albanië waar de *Kanun* of het gewoonterecht nog steeds regelmatig wordt toegepast.

Tijdens de genocide bestempelde de Rwandese radiozender Radio télévision libre des mille collines (RTL) de Tutsi's als *inyenzi* (kakkerlakken) en *ibitso* (medeplichtigen of verraders) en riep op hen te doden.

Ook Latijnse termen zoals *de facto*, *in casu*, *a priori* of vaak gebruikte leenwoorden zoals *human resources*, *collateral damage* geef je in cursief weer. Leenwoorden die in de Nederlandse taal zijn opgenomen, zoals internet, management plaats je niet in cursief. Doe een beroep op een woordenboek en gebruik je gezond verstand.

3.5. Titels van publicaties en websites

Geef titels van kranten, boeken, tijdschriften, rapporten en andere publicaties in cursief weer, ook als het om de online versie van deze publicaties gaat. Gebruik bij twijfel best geen cursief.

Geef de namen van andere websites niet in cursief weer. Een URL of internetadres plaats je ook niet in cursief.

Reporters sans frontières (RSF) stelt enkele maanden voor de presidentsverkiezingen in Venezuela vast dat het geweld tegen de media toeneemt. In de staat Zulia vonden eind mei en begin juni 2012 aanslagen plaats op de dagbladen *Qué Pasa* en *Versión Final* en op de televisiezender Catatumbo TV.

In zijn boek *Africa's World War* beschrijft Gérard Prunier de betrokkenheid van een groot deel van het Afrikaanse continent bij de oorlog die de huidige Democratische Republiek Congo (DRC) verscheurde.

Het Amerikaanse tijdschrift *Rolling Stone* riep in 2003 *Sgt. Pepper's Lonely Hearts Club Band* van The Beatles uit tot beste plaat aller tijden.

Google is de meest gebruikte zoekmotor ter wereld, terwijl Facebook het meest populaire sociale netwerk op het internet is. Samen met Amazon en Apple zijn ze de vier technologische reuzen van het internet.

Opgepast: in de bibliografische referenties gelden andere regels!

3.6. Organisaties en instellingen

3.6.1. Organisaties

Zet de namen van organisaties, verenigingen of bewegingen zoals ngo's (Human Rights Watch, International Crisis Group, Institute for War and Peace Reporting), politieke partijen of gewapende groeperingen (Sociaal-Democratische Partij, Revolutionary United Front), ondernemingen (Coca Cola, General Motors), persagentschappen (Agence France-Presse, Xinhua), audiovisuele media (British Broadcasting Corporation (BBC), Al Jazeera) en dergelijke niet in cursieve druk, zelfs niet als het om een vreemde taal gaat.

Gebruik de meest voor de hand liggende benaming van de organisatie, meestal de naam in de oorspronkelijke taal of in het Nederlands of Engels. Een vertaling is niet altijd nodig, maar als de oorspronkelijke naam niet duidelijk genoeg is, kan je de meest gangbare Nederlandse of Engelse vertaling geven.

Schrijf de naam van de organisatie bij de eerste vermelding steeds voluit en voeg eventueel tussen haakjes de afkorting toe. Als je de Nederlandse naam hebt gebruikt en de afkorting verwijst naar de naam in een andere taal, zet je zowel de anderstalige benaming als de afkorting tussen haakjes, gescheiden door een komma.

Bij latere verwijzingen naar de organisatie kan de afkorting volstaan.

Op 9 augustus 2012 telde het Hoog Commissariaat van de Verenigde Naties voor Vluchtelingen (United Nations High Commissioner for Refugees, UNHCR) in de buurlanden van Syrië 150.000 Syrische vluchtelingen. Het UNHCR waarschuwt bovendien dat veel vluchtelingen nog niet werden geregistreerd.

De Palestijnse Bevrijdingsorganisatie (Palestine Liberation Organization, PLO) kreeg in 1974 de status van waarnemer bij de Verenigde Naties (VN).

Volgens Human Rights Watch (HRW) voerde de Oegandese rebellenbeweging Lord's Resistance Army (LRA) in juni 2012 verschillende aanvallen uit in de Centraal-Afrikaanse Republiek.

De Southern African Customs Union (SACU) omvat vijf landen die ook lid zijn van de Southern African Development Community (SADC), met name Zuid-Afrika, Botswana, Lesotho, Namibië en Swaziland.

In de Nederlandse en Engelse namen van organisaties worden alle naamwoorden (substantieven en adjectieven) en werkwoorden met een hoofdletter geschreven. In de Franse namen van organisaties geldt dit enkel voor het eerste substantief, het daaraan voorafgaande adjectief en voor alle eigennamen (waaronder ook unieke instellingen zoals 'Nations unies' of 'Union européenne').

Tijdens de tweede ronde van de presidentsverkiezingen van 2012 versloeg de kandidaat van de Parti socialiste (PS) François Hollande zittend president Nicolas Sarkozy van de Union pour un mouvement populaire (UMP).

De waarnemingsmissie van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) stelde ernstige onregelmatigheden vast tijdens de campagne en de stembusgang van de Russische presidentsverkiezingen van maart 2012.

3.6.2. Gouvernemente instellingen en organen

Unieke gouvernementele of intergouvernementele instellingen en staatsorganen worden met een eigenaam aangeduid en krijgen een hoofdletter: de Kamer, de Senaat, de Europese Unie, de Verenigde Naties.

We schrijven 'ministerie' en 'federale overheidsdienst' daarentegen met een kleine letter, terwijl het beleidsdomein een hoofdletter krijgt: het ministerie van Binnenlandse Zaken, de federale overheidsdienst Financiën.

De naam van een gerechtshof waarvan er maar een bestaat, begint met een hoofdletter (Grondwettelijk Hof, Arbitragehof, Hooggerichtshof). Andere gerechtshoven schrijf je met een kleine letter (het hof van assisen van Antwerpen, de rechtbank van eerste aanleg van Brussel, de politierechtbank van Brugge).

3.7. Personen, functies, titels en graden

Vermeld bij de eerste verwijzing naar een persoon de volledige naam, ook als het om meervoudige namen gaat.

Vermeld bij de eerste verwijzing naar een persoon eventueel ook de functie, titel of graad van deze persoon (doctor, professor, generaal, ambassadeur). In latere vermeldingen kan je enkel de titel en achternaam van de persoon weergeven. Vermijd afkortingen voor functies, titels of graden.

Vermijd het gebruik van aanspreekvormen zoals 'de heer' of 'mevrouw', tenzij je verwijst naar contactpersonen van Cedoca.

Functies als koning, president, premier, minister, ambassadeur, procureur-generaal, professor, of militaire graden of functies zoals generaal, kolonel, stafchef, commandant zijn soortnamen, geen eigennamen, en beginnen bijgevolg met een kleine letter. Let op bij het gebruik van onder meer Engelstalige teksten, waarin dergelijke titels vaak wel met een hoofdletter worden geschreven.

Het beleidsdomein van een bepaalde functie wordt in de meeste gevallen met een hoofdletter aangeduid. Je schrijft dus minister van Justitie, minister van Buitenlandse Zaken, professor in het Internationaal Recht. Je schrijft wel eerste minister.

Vermijd het gebruik van subjectieve termen zoals 'de sterke man', 'de chef', 'de dictator'.

Op 6 december 2011 beëdigde koning Albert II de nieuwe federale regering van eerste minister Elio Di Rupo. De regering van premier Di Rupo telt dertien ministers en zes staatssecretarissen. Enkele voormalige ministers zijn opnieuw van de partij, zoals Laurette Onkelinx, minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid, of Steven Vanackere, minister van Financiën en Duurzame Ontwikkeling.

In maart 2012 reisde paus Benedictus XVI naar Cuba, waar hij president Raúl Castro en diens broer de voormalige communistische leider Fidel Castro ontmoette.

Hoewel bepaalde geallieerde mogendheden keizer Hirohito van Japan als oorlogsmisdadiger wilden berechten, drong de Amerikaanse generaal Douglas MacArthur erop aan hem op zijn plaats te houden om de eenheid van het land te bewaren.

3.8. Plaatsnamen

Als je een plaatsnaam voor de eerste maal vermeldt, is het nuttig om zo precies mogelijk aan te duiden waar deze plek zich bevindt. Zo kunnen ook lezers die niet vertrouwd zijn met de regio deze plaats vlot situeren. Voor alom bekende plaatsen kan je een uitzondering maken.

Zet de naam van de administratieve eenheid voor de eigenaam, dus 'het district Rubavu' in plaats van 'het Rubavu-district', tenzij dit verwarring scheidt.

De Rwandese stad Gisenyi, gelegen in de secteur Gisenyi, district Rubavu, Province de l'Ouest of Western Province, grenst aan de stad Goma, hoofdstad van de provincie Noord-Kivu in de Democratische Republiek Congo (DRC).

Het staatsbedrijf Société générale des carrières et des mines (Gécamines) heeft haar zetel in Lubumbashi, de hoofdstad van de zuidelijke provincie Katanga. In 1966 kwam de Gécamines in de plaats van de Union minière du Haut Katanga (UMHK).

3.9. Etnische en religieuze benamingen

Bepaalde volkeren of etnische groepen worden met de normale Nederlandse meervoudsvorm aangeduid.

de Oeigoeren ; de Lappen ; de Berbers

Voor de benoeming van andere volkeren of etnische groepen wordt een meervoudsvorm gebruikt die gebaseerd is op de lokale taal en die bijgevolg afwijkt van de norm.

de Peul ; de Masai ; de Luba

Voor sommige volkeren of etnische groepen bestaan beide meervoudsvormen.

de Tutsi of de Tutsi's ; de Mandinka of de Mandinka's

De schrijfwijze van de benaming van vele volkeren of etnische groepen en van de meervoudsvorm varieert vaak sterk. Sla er zo nodig de gespecialiseerde literatuur of de plaatselijke of internationale pers op na om te kijken welke benaming en meervoudsvorm het vaakst voorkomt of het meest gepast is. Gebruik steeds dezelfde schrijfwijze in een document.

Peul, Peuhl, Fulani, Fulbe ; Mandinka, Mandinga, Mandingo

Zelfstandige naamwoorden en adjectieven die verwijzen naar een volk of een etnische groep schrijf je met een hoofdletter, net als de taal.

de Luba; een Luba-masker of een masker van de Luba; het Chiluba

De namen van godsdiensten en van hun aanhangers krijgen een kleine letter, zoals 'christendom' en 'christenen', 'islam' en 'moslims' of 'jodendom' en 'joden'. Maar als je het over een bevolkingsgroep, etnische groep of nationaliteit hebt, gebruik je een hoofdletter. Zo staan Palestijnen en Joden tegenover

elkaar in het Midden-Oosten en vochten Serviërs, Kroaten en Moslims in het voormalige Joegoslavië een oorlog uit. Bij twijfel schrijf je best een hoofdletter.

In het Nederlands heet de islamitische wet 'sharia', in het Frans 'charia'.

3.10. Stijl en taalgebruik

3.10.1. Werkwoordsvormen

Werkwoordstijden

Wees consequent bij het gebruik van de werkwoordstijden. Spring niet telkens van het heden naar het verleden en terug.

Gebruik de tegenwoordige tijd als je verwijst naar de uitspraken van een bron, behalve wanneer je een onderscheid maakt tussen oude en nieuwe informatie van deze bron.

Het US Department of State stelt in haar mensenrechtenrapport van 2008 dat Congolese milities in 2007 jongeren rekruteerden in de vluchtelingenkampen in het noorden van Rwanda.

maar:

Terwijl het US Department of State in haar mensenrechtenrapport van 2008 stelde dat Congolese milities jongeren rekruteerden in de vluchtelingenkampen in het noorden van Rwanda maakt het hiervan in 2009 geen melding.

Freedom House schrijft in haar jaarrapport over Pakistan dat het gevaar voor journalisten en mensenrechtenactivisten in 2011 steeds ernstiger werd, in het bijzonder voor degenen die de blasfemiewetten of het geweld van de veiligheidsdiensten aan de kaak stelden.

Gebeurtenissen die in het verleden plaatsvonden kan je zowel in de tegenwoordige tijd als in de verleden tijd weergeven, maar blijf consequent.

De Mouvement du 23 Mars of M23, die volgens de United Nations Group of Experts on the Democratic Republic of Congo (DRC) de steun krijgt van Rwanda en Oeganda, veroverde op 20 november 2012 de stad Goma, hoofdstad van de provincie Noord-Kivu. Volgens de Congolese regering maken de rebellen zich daar schuldig aan plunderingen. Op 1 december 2012 verlaat de M23 de stad onder internationale druk.

of:

De Mouvement du 23 Mars of M23, die volgens de United Nations Group of Experts on the Democratic Republic of Congo (DRC) de steun kregen van Rwanda en Oeganda, veroverden op 20 november 2012 de stad Goma, hoofdstad van de provincie Noord-Kivu. Volgens de Congolese regering maakten de rebellen zich daar schuldig aan plunderingen. Op 1 december 2012 verliet de M23 de stad onder internationale druk.

De voorwaardelijke wijs kan je gebruiken wanneer de bron zelf op voorwaardelijke wijze over de informatie bericht, wanneer er uitdrukkelijk bedenkingen worden geformuleerd bij de betrouwbaarheid van een bron of van de informatie of wanneer er tegenstrijdige informatie bestaat.

Actieve en passieve zinsconstructies

Gebruik bij voorkeur actieve werkwoordsvormen, vooral wanneer het onderwerp van de handeling gekend is. Teveel passieve zinsconstructies kunnen de tekst erg zwaar maken. Vermijd onpersoonlijke passieve vormen (er wordt gewag gemaakt van, er werden verschillende doden gemeld).

Er werd geen informatie gevonden over [...]. Er werd contact opgenomen met [...] [passieve vorm]

Cedoca heeft geen informatie gevonden over [...]. Cedoca nam contact op met [...]. [actieve vorm]

Vijftig auto's werden in brand gestoken. Tien opposanten werden door de politie gearresteerd. [passieve vorm]

Vijftig auto's gingen in vlammen op. De politie arresteerde tien manifestanten. [actieve vorm]

De dag na de stembusgang werd in de hoofdstad een manifestatie gehouden tegen de vermeende verkiezingsfraude. [passieve vorm]

De oppositie sprak van grootschalige verkiezingsfraude. De dag na de stembusgang organiseerde ze een manifestatie in de hoofdstad tegen die vermeende vervalsing. [actieve vorm]

In de lokale media wordt er melding gemaakt van verschillende gewonden. [onpersoonlijke passieve vorm]

De lokale media tellen verschillende gewonden. [actieve vorm]

3.10.2. Klare taal

Gebruik duidelijke, bondige zinnen. Beperk het gebruik van ingewikkelde bijzinnen.

Verschillende lokale media stellen dat de partijvoorzitter, die al twintig jaar aan het hoofd van zijn partij staat en ondertussen ook de grootste stad van het land bestuurt, zijn zoon klaarstoomt voor de opvolging aan de top van de partij, hoewel de andere partijkopstukken zich hiertegen verzetten aangezien de zoon van de voorzitter geen groot politiek talent zou zijn.

Voor een betere leesbaarheid kan deze zin in een aantal kortere zinnen worden opgedeeld:

De partijvoorzitter staat al twintig jaar aan het hoofd van zijn partij en bestuurt ook de grootste stad van het land. Volgens verschillende lokale media stoomt hij zijn zoon klaar voor de opvolging aan de top van de partij. Diezelfde media stellen echter ook dat de zoon van de voorzitter geen groot politiek talent is. Daarom verzetten de andere partijkopstukken zich tegen dit scenario.

Vermijd te formele of verouderde taal (desalniettemin, niettegenstaande, ten einde, te meer, doch, middels, aangaande, gegeven het feit dat, heden, als dusdanig).

Vermijd het gebruik van afkortingen zoals 'enz.', 'i.p.v.', 'd.m.v.', 'o.a.', 'vb.' Vermijd het gebruik van het beletselteken aan het einde van een opsomming (...). Gebruik liever 'enzovoort' of 'en dergelijke'.

Let op met de letterlijke vertaling van Engelse uitdrukkingen (anglicismen) waarin woorden zonder voorzetsels worden opgestapeld.

Brussels election monitoring conference: conferentie over verkiezingswaarneming in Brussel (en niet: verkiezingsobservatieconferentie in Brussel)

Roma community: Roma-gemeenschap of gemeenschap van de Roma (en niet: Roma gemeenschap)

Let ook op voor 'valse vrienden' uit het Engels:

- editor = (hoofd)redacteur van een krant of tijdschrift (en niet de uitgever)
- speaker = voorzitter van een parlement (en niet de woordvoerder)
- physician = arts (en niet fysicus)

3.10.3. Interpunctie

Voetnootverwijzingen komen altijd na het leesteken en na de aanhalingstekens van een citaat, tenzij ze enkel verwijzen naar een deel van het citaat.

Hoe verwijs ik naar een bron?⁵

De voetnootverwijzing zet je altijd na het leesteken.⁹

De schrijver waarschuwt: "Zet het cijfer altijd op de juiste plaats."⁴

De directeur beweert dat de "voetnootverwijzing"³ niet op de juiste plaats staat.

Wanneer de delen van een opsomming in puntjes hele zinnen zijn (bijvoorbeeld in een chronologie), beginnen ze met een hoofdletter en eindigen ze met een punt.

De politie maakte de volgende balans op van de betoging:

- Eén manifestant verloor het leven.
- Tien manifestanten werden verwond.
- Vijftig wagens werden in brand gestoken.

Wanneer het om zinsdelen gaat, worden ze met een kleine letter geschreven en eindigen ze met een puntkomma, behalve het laatste deel dat op een punt eindigt.

De twee opdrachten van het Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen (CGVS) zijn:

- de behandeling van asielaanvragen;
- de uitreiking van bepaalde documenten van burgerlijke stand aan erkende vluchtelingen en staatlozen.

Als het om alleenstaande woorden of heel korte woordgroepen gaat is er geen leesteken nodig.

De Verenigde Naties (VN) telt vijf actieve bestuursorganen:

- de Algemene Vergadering
- de Veiligheidsraad
- de Economische en Sociale Raad (ECOSOC)
- het Secretariaat
- het Internationale Hof van Justitie

De activiteiten van het zesde bestuursorgaan, de Trustschapsraad, zijn opgeschort.

3.11. Transliteratie

Wanneer er verschillende taalgroepen bestaan in het land van herkomst of wanneer het Latijnse alfabet er niet wordt gebruikt, is het belangrijk in de inleiding van het COI-product de schrijfwijze of het transliteratiesysteem naar het Latijnse alfabet voor vreemde eigennamen (persoonsnamen of plaatsnamen) of andere vreemde termen te motiveren. Als je geen transliteratie toepast, behoud je best de diakritische tekens.

Bronverwijzing is mogelijk maar niet noodzakelijk om deze keuze te motiveren of toe te lichten. Indien de schrijfwijze gebaseerd is op de courante schrijfwijze in de geconsulteerde internationale of lokale bronnen kan het volstaan hierop te wijzen.

Wees zo consequent mogelijk in de schrijfwijze van vreemde eigennamen of de transliteratie van vreemde talen, en motiveer uitzonderingen.

Bij de keuze van de schrijfwijze van een plaatsnaam kan je de volgende stappen volgen:

- Gebruik de courante Nederlandse naam. Raadpleeg hiervoor eventueel de website met buitenlandse aardrijkskundige namen in het Nederlands van de Nederlandse Taalunie op: http://taaladvies.net/taal/aardrijkskundige_namen/
- Gebruik de lokale schrijfwijze als het Latijnse alfabet er gangbaar is.
- Pas het transliteratiesysteem toe dat werd overeengekomen binnen de desk of binnen Cedoca.
- Doe een beroep op je gezond verstand; wees consequent in heel de tekst.

In dit document wordt bij de aanduiding van plaatsen in Kosovo eerst de plaatsnaam in het Albanees vernoemd, gevolgd door de plaatsnaam in het Servisch. Uitzondering hierop is Pristina, waarbij de spelling van de Nederlandse taalunie wordt gevolgd. De in dit document gebruikte spelling van Albanese en Servische plaatsnamen volgt de spelling van het Kosovaarse Staatsblad. De Albanese plaatsnamen worden steeds in de onbepaalde vorm weergegeven. Voorbeelden: Preshevë/Preševo, Bujanoc/Bujanovac en Medvegjë/Medveđa.

In dit document gebruikt Cedoca de Nederlandse transliteratie voor plaatsnamen van steden die ook al in de Nederlandstalige bronnen worden vermeld. Het gaat om de hoofdstad Bisjkek en de steden Osj en Dzjalalabad. Voor andere plaatsnamen, namen van politieke partijen en eigennamen, kiest Cedoca voor de meer courante Engelse transliteratie.

4. Bibliografische referenties

Alle COI-producten hebben een bibliografie met de volledige bibliografische referenties van de gebruikte bronnen én een lijst van geconsulteerde bronnen, met enkel de vermelding van de auteur of organisatie.

In de voetnoten neem je een beknopte bibliografische referentie op van de geschreven en audiovisuele bronnen. Van rechtstreekse bronnen schrap je enkel het telefoonnummer, het e-mailadres of de typeformulering "contactgegevens niet vermeld omwille van vertrouwelijkheid".

4.1. Algemene richtlijnen voor de volledige bibliografische referentie

4.1.1. Rechtstreekse contacten

Je vermeldt alle relevante gegevens in de bibliografische referenties van de telefoongesprekken, e-mails of interviews, met inbegrip van het telefoonnummer, het e-mailadres of de formule "contactgegevens niet vermeld omwille van vertrouwelijkheid".

Het telefoonnummer geef je op deze manier weer: + 32 2 345 67 89 of + 224 661 22 13 64 20 (aan te passen volgens de lokale gebruiken), door een ononderbroken spatie te plaatsen tussen de verschillende cijfergroepen (CTRL+SHIFT+SPACE).

Als de contactpersoon anoniem wil of moet blijven, omschrijf je de contactpersoon. Als ook de organisatie niet bij naam kan vermeld worden, omschrijf je ook de organisatie.

Deze referenties rangschik je in alfabetische volgorde onder de rubriek 'Rechtstreekse contacten':

Guterres A., UN High Commissioner for Refugees, telefoongesprek, 03/02/2015, + 32 2 345 67 89

Guterres A., UN High Commissioner for Refugees, e-mail, 01/02/2015, guterres@unhcr.org

Pillay N., UN High Commissioner for Human Rights, interview, New York, 01/02/2015, contactgegevens niet vermeld omwille van vertrouwelijkheid

Voorzitter, Somalische ngo voor gendergelijkheid, telefoongesprek, 01/02/2015, contactgegevens niet vermeld omwille van vertrouwelijkheid

Wanneer er sprake is van verschillende uitwisselingen van hetzelfde type (telefoon, e-mail of interview) op verschillende data, groepeer je ze in één bibliografische referentie:

Guterres A., UN High Commissioner for Refugees, telefoongesprekken, 01/02/2015, 05/02/2015, + 32 2 345 67 89

Guterres A., UN High Commissioner for Refugees, e-mails, 01/02/2015, 10/02/2015, 20/02/2015, guterres@unhcr.org

4.1.2. Geschreven en audiovisuele bronnen

Om het aanmaken van bibliografische referenties te vergemakkelijken, kan je een beroep doen op de modellen in autotekst. Je kan hiervan gebruik maken zodra je de template COI Focus of COI Case hebt geopend.

Een aantal vaste onderdelen van een bibliografische referentie kan je ook makkelijk via autotekst aanmaken, zoals bijvoorbeeld [geraadpleegd op], code: geraadpleegd op.

Informatie met de classificatie beperkte verspreiding duid je aan door [beperkte verspreiding] als laatste aan de bibliografische referentie van de bron toe te voegen, zowel in de bibliografie als in de voetnoot. Zodra je één bron met beperkte verspreiding hebt, geef je je COI-product uiteraard ook de classificatie beperkte verspreiding.

In de volledige referentie van een bron vermeld je nooit het totale aantal pagina's of de pagina waarop je informatie hebt gevonden. Het paginanummer waarop je informatie hebt gevonden, vermeld je enkel in de verkorte voetnoot (zie verder).

Als je duidelijk wil maken dat je enkel een foto uit een artikel of rapport gebruikt, kan je dit doen op voorwaarde dat deze foto een eigen auteur, titel en/of url heeft. Als een foto opent in een aparte url (rechts klikken op de foto, *open link in new tab*) gebruik je steeds deze url.

Yeswefoot, *Guinée maillot 2015* [foto], s.d., <http://fr.yeswefoot.com/medias/guinee-maillot-2015.jpg> [geraadpleegd op 23/04/2015]

Associated Press (AP)/SIPA via Jeune Afrique, *L'ancien agent français Denis Allex, mort le 11 janvier 2013 en Somalie* [foto], s.d., <http://www.jeuneafrique.com/photos/042015/009042015162450000000denisallex.jpg> [geraadpleegd op 23/04/2015]

Als de foto geen auteur of titel heeft en niet opent in een aparte url, kan je niet expliciet naar de foto verwijzen en maak je een bibliografische referentie van het artikel.

Garowe online, *Somalia: Grenade explosions rattle Bossaso Port City*, 04/05/2015, <http://www.garoweonline.com/page/show/post/2511/somalia-grenade-explosions-rattle-bossaso-port-city> [geraadpleegd op 23/04/2015]

De volledige referentie van een geschreven bron bevat de volgende gegevens in de aangegeven volgorde:

Auteur

De naam van de auteur is meestal de naam van de verantwoordelijke instelling (bijvoorbeeld Human Rights Watch, The Jamestown Foundation) of de publicatie, zoals bij een krant of tijdschrift (bijvoorbeeld Le Monde), maar kan ook de naam van de individuele auteur zijn (bijvoorbeeld van een boek, een rapport gepubliceerd door een onafhankelijk auteur).

Human Rights Watch (HRW), *A Long Way from Reconciliation*, 14/11/2012, <http://www.hrw.org/reports/2012/11/14/long-way-> [geraadpleegd op 06/12/2012]

The Moscow Times (Krainova N.), *TV News Anchor Shot Dead in Nalchik*, 06/12/2012, <http://www.themoscowtimes.com/news/article/tv-news-anchor-shot-dead-in-nalchik/472646.html> [geraadpleegd op 06/12/2012]

Institute for War and Peace Reporting (IWPR) (Habib M.), *Violence Against Afghan Women "More Extreme"*, in ARR Issue 444, 29/11/2012, <http://iwpr.net/report-news/violence-against-afghan-women-more-extreme> [geraadpleegd op 06/12/2012]

Erny P., *Rwanda 1994*, Paris: L'Harmattan, 1996

Als je als auteur de naam van de verantwoordelijke instelling of publicatie plaatst en er is daarnaast ook een individuele auteur, vermeld je de naam van de individuele auteur wel in je bibliografische referentie. Je zet die dan tussen haakjes, en plaatst hem tussen de naam van de verantwoordelijke auteur en de titel.

Als geen enkele auteur, organisatie of publicatie van een document gekend is, laat je de titel enkel voorafgaan door 'X', om een alfabetische rangschikking mogelijk te maken.

Een naam van een persoon schrijf je zo: Familiennaam Initiaal van de voornaam. Je plaatst geen komma tussen de familiennaam en de initiaal. Je schrijft de familiennaam niet volledig in hoofdletters. Voor bepaalde bronnen is er ook een accountnaam of profielnaam. Je vermeldt dan de account- of profielnaam.

Als er twee of drie auteurs zijn, vermeld je ze op dezelfde manier, gevolgd door een komma. Bij meer dan drie auteurs, vermeld je enkel de eerste, gevolgd door een komma en de afkorting 'et al.'.

Bij een naam als *editor* van een verzamelwerk, vermeld je (ed.) na de naam.

Bronnen hernemen wel eens letterlijk informatie van andere bronnen, maar het is soms onduidelijk wat letterlijk overgenomen is of wie de eigenlijke auteur is. Het kan dan belangrijk zijn om beide bronnen te vermelden. Als researcher bepaal je zelf of dat nodig is. Als een artikel uit *De Standaard* bijvoorbeeld wordt hernomen door de British Broadcasting Corporation (BBC) en vervolgens op Reuters verschijnt, noteer je dit als volgt:

De Standaard via British Broadcasting Corporation (BBC), *Titel*, datum, <http://www.reuters.com>
[geraadpleegd op dd/mm/jjjj]

Een databank vermeld je niet apart als auteur.

UN Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA), *Titel*, datum, www.ecoi.net
[geraadpleegd op dd/mm/jjjj]

Titel

Je schrijft alle titels in cursief: de titel van een artikel in een krant of tijdschrift, de titel van een krant of tijdschrift, de titel van een boek, een foto, enzovoort.

Als het boek deel uitmaakt van een reeks, of als het over een tweede uitgave gaat, vermeld je dit na de titel. Andere bijkomende informatie over het document volgt eveneens na de titel en tussen vierkante haakjes, bijvoorbeeld [intern document], [onuitgegeven document].

Als een publicatie geen titel heeft, voeg je na de auteursnaam tussen vierkante haakjes [zonder titel] toe. Dat schrijf je niet in cursief want het vervangt slechts de titel.

Vandenuitleg M. [zonder titel], 01/01/2014, www.dewebsite.be [geraadpleegd op 24/03/2014]

Als de titel is opgesteld in een andere taal dan het Nederlands, Frans, Engels of Duits, laat je de titel volgen door de vertaling. Je plaatst de vertaling tussen vierkante haakjes en net als de titel in cursief. Je kan de vertaling laten voorafgaan door de transliteratie uit een niet-Latijns alfabet.

Migrationsverket – Swedish Migration Board, *Abtirsiimo och abtirsiin - uppräknning av sin somaliska klanlinje [Abtirsiimo en abtirsiin - Een opsomming van zijn Somalische clanlijn]*, 24/05/2013, <http://lifos.migrationsverket.se/dokument?documentSummaryId=30344> [geraadpleegd op 20/09/2013]

Memorial Human Rights Center, *Ситуация в зоне конфликта на Северном Кавказе: оценка правозащитников. Осень 2012 г. [Situatsiya v zone konflikta na Severnom Kavkaze: otsenka pravozashchitnikov. Osen 2012g., Situatie in de conflictzone in de Noord-Kaukasus: evaluatie door mensenrechtenwaarnemers. Herfst 2012]*, 10/01/2013, <http://www.memo.ru/d/142839.html> [geraadpleegd op 18/01/2013]

Volume, issue, deel

De vermelding van het volume of de uitgave neem je letterlijk over van de bron en plaats je achter de titel, gescheiden door een komma.

The Refugee Documentation Centre (Costello D.), *The European Asylum Support Office: Role, Work Priorities and Some Future Challenges*, in *The Researcher*, Volume 7, Issue 2, 10/2012, http://www.legalaidboard.ie/lab/publishing.nsf/content/The_Researcher_October_2012_Article_2 [geraadpleegd op 25/02/2013]

Plaats van uitgave

De uitgever vermeld je alleen voor boeken en verzamelwerken, niet voor tijdschriften. De plaats van uitgave schrijf je in de taal van het document (bijvoorbeeld London, Moskva).

Medium

Als uit de bibliografische referentie niet duidelijk blijkt wat het medium is, of als het medium niet gangbaar is, vermeld je dit tussen vierkante haakjes [ ].

[podcast], [CD-Rom]

Datum, jaar van uitgave

De datum schrijf je op dezelfde manier als in InSite: dd/mm/jjjj (bijvoorbeeld 01/11/2000).

Als er geen enkele aanwijzing is over de plaats en/of datum, duid je dit aan door de afkorting s.l. (*sine loco*), s.d. (*sine dato*) of s.l.n.d. (*sine loco nec dato*). Als je niet zeker bent van de plaats of van de datum, kan je de vermoedelijke plaats of datum tussen vierkante haakjes plaatsen, gevolgd door een vraagteken ([1868 ?]).

URL

Het gaat om het volledige adres (*pad*) en niet om het adres van de website waarop het document staat. Dit adres staat bovenaan in het URL-venster van de *browser*. In de voetnoot kan je dit adres verkorten. Hoe je dit doet, kan je lezen in de alinea's over de voetnoot.

In de bibliografie voeg je ook de datum van raadpleging toe, tussen vierkante haakjes en zonder komma tussen de URL en de datum.

<http://iwpr.net/report-news/violence-against-afghan-women-more-extreme> [geraadpleegd op 06/12/2012]

Interpunctie

Alle gegevens worden gescheiden door een komma. Vierkante haakjes worden echter nooit voorafgegaan door een komma. Tussen de plaats van uitgave en de uitgever staat een dubbelpunt. Tussen de URL en de datum van raadpleging staat geen komma.

4.1.3. Richtlijnen per bron

	OFFLINE	ONLINE	AUTO-TEKST
	GESCHREVEN BRONNEN		
Boek	Auteur, <i>Titel</i> , plaats van uitgave: uitgever, jaar	Auteur, <i>Titel</i> , plaats van uitgave: uitgever, jaar, url [geraadpleegd op dd/mm/jjjj]	qboek
	Erny P., <i>Rwanda 1994</i> , Paris: L'Harmattan, 1996		
Heruitgave	Auteur, <i>Titel</i> , uitgave of reeks, plaats van uitgave: uitgever, jaar	Auteur, <i>Titel</i> , uitgave of reeks, plaats van uitgave: uitgever, jaar, url [geraadpleegd op dd/mm/jjjj]	
	Dupont A., <i>Guerre aux maffieux</i> , 9 ^e éd., Paris: Lagaffe, 1998		
Rapport	Auteur, <i>Titel</i> , dd/mm/jjjj	Auteur, <i>Titel</i> , dd/mm/jjjj, url [geraadpleegd op dd/mm/jjjj]	qrapport

Bijdrage in een verzamelwerk	Human Rights Watch (HRW), <i>In Religion's Name. Abuses against Religious Minorities in Indonesia</i> , 28/02/2013, http://www.hrw.org/reports/2013/02/28/religion-s-name [geraadpleegd op 05/03/2013]		
	United States Department of State (USDOS), <i>2011 Country reports on human rights practices 2011. Iraq</i> , 24/05/2012, http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/2011/nea/186428.htm [geraadpleegd op 12/01/2013]		
	Auteur van het verzamelwerk (ed.) (Auteur van de bijdrage), <i>Titel van de bijdrage</i> , in <i>Titel van het verzamelwerk</i> , plaats: uitgever, jaar	Auteur van het verzamelwerk (ed.) (Auteur van de bijdrage), <i>Titel van de bijdrage</i> , in <i>Titel van het verzamelwerk</i> , dd/mm/jjjj, url [geraadpleegd op dd/mm/jjjj]	qbijdrage in verzamelwerk
Conference paper	Baehr P., et al. (ed.) (Van Cranenburgh O.), <i>Development Cooperation and Human Rights: Linkage Policies in the Netherlands</i> , in <i>Human Rights in Developing Countries Yearbook 1995</i> , The Hague: Kluwer Law International, 1995		
	Auteur, <i>Titel van de conferentie, stad, land, datum van de conferentie</i> , plaats van uitgave: uitgever, jaar	Auteur, <i>Titel van de conferentie, stad, land, datum van de conferentie</i> , dd/mm/jjjj, url [geraadpleegd op dd/mm/jjjj]	qconferentie paper
	UN High Commissioner for Refugees (UNHCR), <i>Report and Proceedings of the 3rd International Symposium on the Protection of Refugees in Central Europe, Budapest, Hungary, 23 - 25 April 1997</i> , Geneva: UNHCR Regional Bureau for Europe, 1997		
	Austrian Centre for Country of Origin and Asylum Research and Documentation (ACCORD), <i>Summary of the ACCORD-UNHCR Country of Origin Information Seminar on Chechnya, Vienna, 18 October 2007</i> , 04/2008, http://www.ecoi.net/file_upload/432_1208870793_coi-seminar-chechnya-oct-2007.pdf [geraadpleegd op 03/12/2012]		

**Bijdrage in een
conference paper**

Auteur (Auteur van de bijdrage), *Titel van de bijdrage*, in *Titel van de conferentie, stad, land, datum van de conferentie*, plaats van uitgave: uitgever, jaar

Auteur (Auteur van de bijdrage), *Titel van de bijdrage*, in *Titel van de conferentie, stad, land, datum van de conferentie*, dd/mm/jjjj, [url](#) [geraadpleegd op dd/mm/jjjj]

UN High Commissioner for Refugees (UNHCR) (Drbohlav D.), *Integration of International Migrants and Refugees (The Czech Republic Relative to Current Trends)*, in *3rd International Symposium on the Protection of Refugees in Central Europe, Budapest, Hungary, 23 – 25 April 1997*, Geneva: UNHCR Regional Bureau for Europe, 1997

**Onuitgegeven
toespraak tijdens
een conferentie**

Naam van de spreker, functie van de spreker [onuitgegeven toespraak opgetekend door Cedoca], in Organisator van de conferentie, *titel van de conferentie*, plaats van de conferentie, dd/mm/jjjj van de conferentie

Tsulukani T., minister van Justitie van Georgië [onuitgegeven toespraak opgetekend door Cedoca], in Centre for European Policy Studies (CEPS), *Building European democracy in Georgia: Legals reforms continued* [conferentie], Brussel, België, 19/09/2013

**Artikel in een
tijdschrift –
publisher relevant**

Publisher van het tijdschrift (Auteur van het artikel), *Titel van het artikel*, in *Titel van het tijdschrift*, volume nummer, dd/mm/jjjj

Publisher van het tijdschrift (Auteur van het artikel), *Titel van het artikel*, in *Titel van het tijdschrift*, volume nummer, dd/mm/jjjj, [url](#) [geraadpleegd op dd/mm/jjjj] **qtijdschrift publisher**

<p>Artikel in een tijdschrift – naam tijdschrift relevant</p>	<p>Titel van het tijdschrift, volume, nummer (Auteur van het artikel), <i>Titel van het artikel</i>, dd/mm/jjjj</p>	<p>The Jamestown Foundation (Vatchagaev M.), <i>Officially Sanctioned Kidnappings Alienate the Dagestani Public</i>, in <i>Eurasia Daily Monitor</i>, Volume: 9 Issue: 181, 04/10/2012, http://www.jamestown.org/programs/nca/single/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=39926&tx_ttnews%5BbackPid%5D=24&cHash=f4a42928d7b076305d9a6aedc432f497 [geraadpleegd op 03/12/2012]</p>	<p>qtijdschrift titel</p>
<p>Artikel in een krant</p>	<p>Naam van de krant (Auteur van het artikel), <i>Titel van het artikel</i>, dd/mm/jjjj</p>	<p>BalkanInsight (Likmeta B.), <i>Germany Reminds Albania of Need for Free Elections</i>, 22/02/2013, http://www.balkaninsight.com/en/article/germany-s-westerwelle-calls-for-free-elections-in-albania [geraadpleegd op 22/02/2013]</p>	<p>qkrantenartikel</p>
	<p>Le Monde (Lecomte C.), <i>"Un bourreau" est chargé des droits de l'homme en Bosnie</i>", 30/09/1997</p>	<p>De Standaard, <i>Brusselse fietsers kunnen veilig door het rood</i>, 03/12/2012, http://www.standaard.be/artikel/detail.aspx?artikelid=DMF20121203_00389623 [geraadpleegd op 03/12/2012]</p>	

<p>Onuitgegeven document</p>	<p>Interne nota's, onderzoeksrapporten en andere niet-gepubliceerde bronnen zijn vaak erg interessante bronnen.</p> <p>De referentie gebeurt op dezelfde manier, maar je vermeldt duidelijk, tussen vierkante haakjes, dat het over een onuitgegeven of intern document gaat.</p> <p>Pasquion F., <i>Le réveil du nationalisme dans la nouvelle Russie</i> [onuitgegeven licenciatsthesi], Universit� de Liège, 1995</p>	
<p>Geografische kaart</p>	<p>Auteur, <i>Titel</i>, schaal, plaats: uitgever, jaar</p> <p>Bartholomew, <i>Albania</i>, 1:450.000, London: Bartholomew, 1995</p>	<p>Auteur, <i>Titel</i>, schaal, jaar, url [geraadpleegd op dd/mm/jjjj] qkaart</p> <p>Google maps, <i>Albania</i>, 2012, http://maps.google.be [geraadpleegd op 03/12/2012]</p>
<p>Elektronische databank: bijdrage</p>	<p>Auteur van de bijdrage, <i>Titel van de bijdrage</i>, dd/mm/jjjj, url [geraadpleegd op dd/mm/jjjj]</p> <p>Australian Refugee Review Tribunal (MRT-RRT), <i>Country Advice: Country Advice Kyrgyzstan – KGZ38271 – Russian Orthodox – Ethnic Russian Minorities – Violence in Kyrgyzstan in 2010</i>, 07/03/2011, http://www.ecoi.net/file_upload/1930_1353509445_kgz38271.pdf [geraadpleegd op 05/03/2013]</p> <p>Mediamax via BBC Monitoring Caucasus, <i>Armenian Foreign Ministry lashes out at Swedish FM's election remarks</i>, 21/02/2013, www.factiva.com [geraadpleegd op 22/02/2013]</p>	

<p>Internetarchief</p>	<p>Auteur van het artikel via Naam van het internetarchief dd/mm/jjjj van archivering, <i>Titel van het artikel</i>, dd/mm/jjjj, url [geraadpleegd op dd/mm/jjjj]</p> <p>Radio France internationale (RFI) (Carmarans C.) via Internet Archive 23/01/2011, <i>Le Stade Malien exact au rendez-vous</i>, 29/10/2009, http://web.archive.org/web/20110123132620/http://www.rfi.fr/content/20091029-le-stade-malien-exact-rendez-vous [geraadpleegd op 15/10/2013]</p>
<p>Website</p>	<p>Auteur, <i>Titel van de website</i> [website], laatste update: dd/mm/jjjj, url [geraadpleegd op dd/mm/jjjj]</p> <p>Commissariaat-generaal voor de vluchtelingen en de staatlozen (CGVS) [website], s.d., www.cgvs.be [geraadpleegd op 18/01/2013]</p>
<p>Blog</p>	<p>Naam van de blog (auteur), <i>Titel van het artikel op de blog</i>, qblog dd/mm/jjjj, url [geraadpleegd op dd/mm/jjjj]</p> <p>Frode Forfangs Blogg (Forfang F.) [blog], <i>25 år med UDI</i> [25 jaar UDI], 14/01/2013, http://blogg.udi.no [geraadpleegd op 18/01/2013]</p> <p>Guerre ou Paix, l'actualité des relations israélo-palestiniennes (Paris G.) [blog], <i>Le Fatah et le Hamas se sont entendus sur quoi</i>, 05/05/2011, http://israelpalestine.blog.lemonde.fr/2011/05/05/le-fatah-et-le-hamas-se-sont-entendus-sur-quoi/ [geraadpleegd op 11/11/2014]</p>

Twitter	<p>Accountnaam van de auteur (@gebruikersnaam als die verschilt van de accountnaam), <i>volledige tweet</i> [Twitter post], dd/mm/jjjj, url [geraadpleegd op dd/mm/jjjj]</p> <p>UNHCR Women & Girls (@refugeewomen), <i>Watch this audio slideshow: #Somalia camps leave #women & girls vulnerable to violent assault http://bit.ly/SdQHH2 v @GdnDevelopment</i> [Twitter post], 31/10/2012, https://twitter.com/refugeewomen/status/263593729317797888 [geraadpleegd op 03/12/2012]</p>
Facebook – status-update	<p>Accountnaam, <i>volledige of beknopte update</i> [Facebook update], dd/mm/jjjj, url [geraadpleegd op dd/mm/jjjj]</p> <p>UNHCR. The UN Refugee Agency, <i>Yesterday, 30,000 buckets set sail from Dubai [...]</i> [Facebook update], 29/11/2012, https://www.facebook.com/photo.php?fbid=10151566048308438&set=a.113847718437.119729.13204463437&type=1 [geraadpleegd op 03/12/2012]</p>
Facebookprofiel	<p>Accountnaam-[Facebook profile], s.d., url [geraadpleegd op dd/mm/jjjj]</p> <p>UNHCR. The UN Refugee Agency [Facebook profile], s.d., https://www.facebook.com/#1/UNHCR?fref=ts [geraadpleegd op 22/01/2013]</p>

**Nieuwsgroepen,
mailinglists**

Naam van de lijst, inschrijvingsadres [mailinglist], Auteur van de post, e-mail-adres van de auteur, *onderwerp*, dd/mm/jjjj, [url](#) [geraadpleegd op dd/mm/jjjj]

URGENT SOLIDARITY, eng@equiponizkor.org [mailinglist], Nizkor English Service, nizkoreng@derechos.org, *Col - Paramilitaries perpetrate actions of intimidation, murder and kidnappings in Jurado and La Palma*, 18/10/2001, <http://www.equiponizkor.org> [geraadpleegd op 03/12/2012]

**Elektronisch
discussieforum:
thread**

Auteur of beheerder van het forum (Auteur van de thread, e-mailadres indien gekend), *onderwerp*, in *Titel van het forum* (*tenzij geen bekend*) [discussion forum], dd/mm/jjjj, [url](#) [geraadpleegd op dd/mm/jjjj]

Internet Bonsai Club (Leo Schordje), *Tree Identification Guides on the Internet*, in *Forum of The IBC* [discussion forum], 22/05/2012, <http://ibonsaclub.forumotion.com/t10255-tree-identification-guides-on-the-internet> [geraadpleegd op 11/03/2013]

**Elektronisch
discussieforum:
post**

Auteur of beheerder van het forum (Auteur van de post, e-mailadres indien gekend)), *onderwerp* in *Titel van het forum en/of van de thread* (*tenzij geen bekend*) [discussion forum], dd/mm/jjjj, [url](#) [geraadpleegd op dd/mm/jjjj]

Internet Bonsai Club (Kev Bailey), *Re: Tree Identification Guides on the Internet* in *Forum of The IBC - Tree Identification Guides on the Internet* [discussion forum], 22/05/2012, <http://ibonsaclub.forumotion.com/t10255-tree-identification-guides-on-the-internet> [geraadpleegd op 11/03/2013]

LinkedIn		Profielnaam, LinkedIn [profile page], s.d., url [geraadpleegd op dd/mm/jjjj]
	Wetgeving	<p><i>Titel van de wet, decreet, enzovoort</i>, dd/mm/jjjj, in <i>publicatie</i>), nummer en jaargang, dd/mm/jjjj</p> <p><i>Titel van de wet, decreet, enzovoort</i>, dd/mm/jjjj, in <i>publicatie</i>, nummer en jaargang, dd/mm/jjjj, url [geraadpleegd op dd/mm/jjjj]</p>
Rechtspraak	<p><i>Decreet van de Franse Gemeenschap houdende wijziging van het decreet van de Franse Gemeenschap van 18 juni 1990 houdende regeling van het toezicht over de Franse Gemeenschapscommissie</i>, 30/05/1994, in <i>Belgisch Staatsblad</i>, 23/08/1994</p>	<p><i>Wet tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens</i>, 08/12/1992, in <i>Belgisch Staatsblad</i>, 18/03/1993, http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=nl&la=N&table_name=wet&cn=1992120832 [geraadpleegd op 01/03/2013]</p> <p><i>Code pénal Loi N°61-99 An-Rm du 3 AOÛT 1961 - Mali</i>, 03/08/1961, www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/fr/ml/ml006fr.pdf [geraadpleegd op 01/03/2013]</p>
	<p>Rechterlijke instantie, <i>Titel van document</i>, datum, in <i>publicatie</i>, nummer en jaargang, dd/mm/jjjj</p> <p>Hof Luik, 17 oktober 1987, in <i>J.L.M.B.</i>, 1994</p>	<p>Rechterlijke instantie, <i>Titel van document</i>, datum, in <i>publicatie</i>, nummer en jaargang, dd/mm/jjjj, url [geraadpleegd op dd/mm/jjjj]</p> <p>Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM), <i>Case of Lingens v. Austria (Application no. 9815/82). Judgment</i>, 8/07/1986, http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57523 [geraadpleegd op 05/03/2013]</p>
AUDIOVISUELE BRONNEN		
Televisie-programma	Omroep, <i>Titel</i> [video], dd/mm/jjjj	Omroep, <i>Titel</i> [video], dd/mm/jjjj, url [geraadpleegd op dd/mm/jjjj]

Video	British Broadcasting Corporation 2 (BBC 2), <i>Timewatch: Before Columbus</i> [video], 04/03/1997		
	Auteur (indien gekend), <i>Titel / onderwerp</i> [video], dd/mm/jjjj	Auteur [+ profielnaam indien gekend], <i>Titel</i> [video], dd/mm/jjjj, url [geraadpleegd op dd/mm/jjjj]	qvideo
Audio podcast		AfghanYouthforPeace, <i>Afghan refugees in Greece A must see</i> [video], 04/01/2012, http://www.youtube.com/watch?v=3shDZrY_vE8 [geraadpleegd op 21/12/2012]	
		O'Neal M., <i>Mercy Chef's Haiti update May 2010</i> [video], 2010, http://vimeo.com/11928605 [geraadpleegd op 21/01/2013]	
		Vedomosti via The Moscow Times, <i>Ruben Vardanyan interview</i> [video], 18/12/2012, http://www.themoscowtimes.com/multimedia/video/ruben-vardanyan-interview/466940.html [geraadpleegd op 25/01/2013]	
		Auteur/uitgever, <i>Titel van het programma</i> [audio], dd/mm/jjjj, url [geraadpleegd op dd/mm/jjjj]	
		Auteur/uitgever, <i>Titel van het programma</i> , in <i>Titel van de serie</i> [audio], dd/mm/jjjj, url [geraadpleegd op dd/mm/jjjj]	

Video podcast		<p>UNAMA Radio, <i>IOM is to build assembly hall in north-western Afghanistan</i> [audio], 21/05/2010, https://itunes.apple.com/N [geraadpleegd op 03/12/2012]</p> <p>Radio 1, <i>Gaza: de wapens zwijgen, de vrede is ver weg</i>, in <i>Interne Keuken</i> [audio], 27/11/2012, http://od.mp3.streampower.be/vrt/radio1/11_Sam_Gerits_in_Interne_Keuken-snip_med.mp3 [geraadpleegd op 03/12/2012]</p>
		<p>Auteur, <i>Titel van het programma</i> [video], dd/mm/jjjj, url [geraadpleegd op dd/mm/jjjj]</p> <p>Auteur, <i>Titel van het programma</i>, in <i>Titel van de serie</i> (indien relevant) [video], dd/mm/jjjj, url [geraadpleegd op dd/mm/jjjj]</p>
Radio-programma		<p>Gervais R., <i>Ricky meets Richard Dawkins</i>, in <i>The Ricky Gervais Podcast</i> [video], 16/11/2012, https://itunes.apple.com/be/podcast/the-ricky-gervais-podcast/id135789411?i=nl&mt=2 [geraadpleegd op 18/01/2013]</p>
	Omroep, <i>Titel</i> [audio], dd/mm/jjjj	Omroep, <i>Titel</i> [audio], dd/mm/jjjj, url [geraadpleegd op dd/mm/jjjj]
	Radio 1, <i>De ochtend</i> [audio], 10/06/2012	Radio 1, <i>De ochtend</i> [audio], 13/12/2012, http://internetradio.vrt.be/radiospeler/v2_prod/wmp.html?qsbrand=11&qsODfile=/files/redactie/herbeluister/11_11och1.xml [geraadpleegd op 13/12/2012]

<p>Foto/dia</p>	<p>Fotograaf (indien gekend), <i>Onderwerp</i> [foto], dd/mm/jjjj</p>	<p>Fotograaf (indien gekend), <i>Onderwerp</i> [foto], dd/mm/jjjj, url [geraadpleegd op dd/mm/jjjj]</p> <p>Fotograaf (indien gekend) via Auteur van het artikel of rapport, <i>Onderwerp</i> [foto], dd/mm/jjjj, url [geraadpleegd op dd/mm/jjjj]</p>
<p>Committee against torture (CAT), <i>Three members of the Mobile Group, Dmitry Utukin, Sergei Babinets and Roemer Lemaitre, threatened by the Chechen leadership in Grozny</i> [foto], 06/2012, http://www.hrw.org/sites/default/files/media/images/photographs/SMG_june2012.JPG [geraadpleegd op 21/01/2013]</p> <p>Associated Press (AP)/SIPA via Jeune Afrique, <i>L'ancien agent français Denis Allex, mort le 11 janvier 2013 en Somalie</i> [foto], s.d., http://www.jeuneafrique.com/photos/042015/00904201516245000000denisallex.jpg [geraadpleegd op 23/04/2015]</p>		
<p>RECHTSTREEKSE CONTACTEN</p>		
<p>Telefonisch gesprek / interview</p>	<p>Naam Voornaam (initiaal), functie of nuttige informatie over de gesprekspartner, telefoongesprek, dd/mm/jjjj, telefoonnummer of reden voor weglating van contactgegevens</p>	
<p>Anonieme bron</p>	<p>Omschrijving (functie of omschrijving ervan, organisatie of omschrijving ervan), telefoongesprek, dd/mm/jjjj, reden voor weglating van contactgegevens</p>	

Interview	Pillay N., UN High Commissioner for Human Rights, telefoongesprek, 01/02/2015, + 32 2 345 67 89
	Pillay N., UN High Commissioner for Human Rights, telefoongesprek, 01/02/2015, contactgegevens niet vermeld omwille van vertrouwelijkheid
	Voorzitter, Somalische ngo voor gendergelijkheid, telefoongesprek, 01/02/2015, contactgegevens niet vermeld omwille van vertrouwelijkheid
Anonieme bron	Naam Voornaam (initiaal), functie en eventueel nuttige informatie over de gesprekspartner, interview, plaats, dd/mm/jjjj
	Omschrijving (functie of omschrijving ervan, organisatie of omschrijving ervan), interview, plaats , dd/mm/jjjj
e-mail	Pillay N., UN High Commissioner for Human Rights, interview, Brussel, 01/02/2015
	Naam Voornaam (initiaal)), functie en eventueel nuttige informatie over de gesprekspartner, e-mail, dd/mm/jjjj, e-mailadres of reden vermelden voor het weglaten van de contactgegevens
Anonieme bron	Omschrijving (functie of omschrijving ervan, organisatie of omschrijving ervan), e-mail, dd/mm/jjjj, reden voor weglating van contactgegevens

Brief / fax		Pillay N., UN High Commissioner for Human Rights, e-mail, 01/02/2015, pillayn@unhcr.org
		Journalist, onafhankelijke krant in Bamako, e-mail, 01/02/2015, contactgegevens niet vermeld omwille van vertrouwelijkheid
Anonieme bron	Naam Voornaam (initiaal), functie en eventueel nuttige informatie over de gesprekspartner, brief (of fax), dd/mm/jjjj, faxnummer of reden voor weglating van contactgegevens	
	Omschrijving (functie of omschrijving ervan, organisatie of omschrijving ervan), brief (of fax), dd/mm/jjjj, reden voor weglating van contactgegevens	
		Pillay N., UN High Commissioner for Human Rights, brief, 01/02/2015
		Pillay N., UN High Commissioner for Human Rights, fax, 01/02/2015, + 32 2 345 67 89

4.2. De bibliografie

In de bibliografie heb je twee onderdelen:

- Rechtstreekse contacten
- Geschreven en audiovisuele bronnen

Als je een bepaald soort bron niet hebt geraadpleegd, schrap je de bijbehorende titel.

Je vermeldt alle bronnen die je gebruikt hebt voor de redactie van je tekst en die je dus in je voetnoten hebt vermeld. De bronnen die je geconsulteerd maar niet gebruikt hebt, vermeld je in de lijst van geconsulteerde bronnen (zie hieronder).

Je rangschikt de bronnen alfabetisch op auteur, en vervolgens chronologisch. De alfabetische rangschikking kan je makkelijk opstellen door je bronnen te selecteren en vervolgens op de functie Sorteren in het tabblad Alinea te klikken. Als bronnen in een ander alfabet dan het Latijnse toch een equivalent in het Latijns alfabet hebben, gebruik dan dat equivalent. Begint je bibliografische referentie toch met een ander alfabet (bijvoorbeeld een wet in een taal in het cyrillisch), plaats die bron dan achteraan in je bibliografie. Heb je zo meerdere bronnen, volg dan de alfabetische volgorde van dat alfabet.

De bibliografie en eventueel de lijst van geconsulteerde bronnen plaats je helemaal achteraan in je document, na de tekst of de eventuele bijlagen. Dit verhoogt de gebruiksvriendelijkheid voor de lezer.

4.3. De geconsulteerde bronnen

De bronnen die je geconsulteerd maar niet gebruikt hebt, neem je op in de lijst 'Geconsulteerde bronnen'. Ook in deze lijst zijn er twee onderdelen: 'Contact(pogingen) met deze personen leverde(n) geen resultaat op:' en 'websites'. Als er geen bronnen zijn die je enkel geconsulteerd hebt en je alle bronnen ook gebruikt hebt, schrap je de titel 'Geconsulteerde bronnen'.

Als je in een specifiek rapport hebt gezocht maar er geen informatie in hebt gevonden, en je wil duidelijk maken dat je dat rapport hebt geraadpleegd, probeer je dat te verwerken in je tekst. De bibliografische referentie komt dan in je bibliografie terecht.

Als je geen informatie hebt gevonden op de websites van bepaalde organisaties, en niet naar de geconsulteerde bronnen verwijst in je tekst, neem je de website op in de lijst van geconsulteerde bronnen.

De lijst van de geconsulteerde bronnen plaats je na de bibliografie en ziet er zo uit:

Geconsulteerde bronnen

Contact(pogingen) met deze personen leverde(n) geen resultaat op: Oleg Orlov (Memorial Human Rights Center), Stanislav Dimitrievsky.

Websites: Human Rights Watch (HRW), International Crisis Group (ICG), Memorial Human Rights Center, Google, Caucasian Knot, Institute for War and Peace Reporting (IWPR)

4.4. De voetnoot

In de voetnoot neem je een beknopte versie van de bibliografische referentie van geschreven en audiovisuele bronnen op. Hierin vermeld je: auteur/publicatie, datum, paginanummer (p. voor één pagina en pp. voor meerdere pagina's of paginabereik), url. Het paginanummer vermeld je uiteraard enkel indien de pagina's van het document genummerd zijn.

Civil-Military Fusion Centre (Copeland F.), 06/2013, p. 2, [url](#)

Civil-Military Fusion Centre (Copeland F.), 06/2013, pp. 2, 5, 7, [url](#)

Civil-Military Fusion Centre (Copeland F.), 06/2013, pp. 8-10, [url](#)

Decreet van de Franse Gemeenschap houdende wijziging van het decreet van de Franse Gemeenschap van 18 juni 1990 houdende regeling van het toezicht over de Franse Gemeenschapscommissie, 30/05/1994

Wet tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens, 08/12/1992, [url](#)

Van rechtstreekse bronnen schrap je enkel de contactgegevens (telefoonnummer of e-mailadres) of de typeformulering "contactgegevens niet vermeld omwille van vertrouwelijkheid".

Pillay N., UN High Commissioner for Human Rights, telefoongesprek, 01/02/2015

Bij een herhaling van dezelfde bron vermeld je opnieuw de beknopte bibliografische referentie. Je maakt dus geen gebruik van op cit., idem of ibidem.

Als er twee bronnen zijn met dezelfde auteur, worden ze onderscheiden door de datum. Zijn er twee bronnen van dezelfde auteur met dezelfde datum, dan voeg je de titel toe.

Je herneemt de hyperlink die je ook in de bibliografie vermeldt. In de voetnoot vervang je echter de lange hyperlink door de afkorting 'url' met behoud van de link. Je kan dit voor elke voetnoot afzonderlijk doen door de link te selecteren en te vervangen door 'url'. Maar het is eenvoudiger dit ineens voor alle voetnoten te doen als laatste stap van de redactie van je document. Je selecteert dan alle voetnoten en je activeert de macro (CTRL + ALT + W) zodat alle hyperlinks in de voetnoten worden vervangen door [url](#). In de voorbeelden hieronder zie je, door met je muis over de link te schuiven, dat het volledige adres langer is dan de weergegeven tekst.

Human Rights Watch (HRW), 14/11/2012, [url](#)

The Moscow Times, 06/12/2012, [url](#)

International War and Peace Reporting (IWPR), 29/11/1999, [url](#)

Erny P., 1996, p. 98

4.4.1. Plaats van de nummering van de voetnoot

Voetnootverwijzingen komen altijd na het leesteken en na de aanhalingstekens van een citaat, tenzij ze enkel verwijzen naar een deel van het citaat.

Hoe verwijst ik naar een bron?⁵

De voetnootverwijzing zet je altijd na het leesteken.⁹

De schrijver waarschuwt: "Zet het cijfer altijd op de juiste plaats."⁴

De directeur beweert dat de "voetnootverwijzing"³ niet op de juiste plaats staat.

Je plaatst de voetnoot per stukje informatie waarover de bron(nen) bericht(en). Dit kan een woord, een zin of een alinea zijn. Als alle informatie in een alinea uit de vermelde bron(nen) komt, zet je de voetnoot op het einde van die alinea. Voor bronnen die slechts één zin uit die alinea aanbelangen, zet je de voetnoot achter die zin. Als één alinea zinnen bevat die telkens op verschillende bronnen steunen, zet je de voetnoten achter elk van die zinnen.

Meerdere bronnen voor één stuk informatie groepeer je in één voetnoot. Je scheidt ze door een puntkomma.

Meerdere voetnoten op eenzelfde plaats (bijvoorbeeld een met bibliografische referenties en een andere met een toelichting) scheid je door een komma.

4.5. Tips and tricks

Denk eraan dat je tijdens het opmaken van je voetnoten of je bibliografie gebruik kan maken van je klembord. Zo voorkom je dat je telkens opnieuw dezelfde informatie moet typen.

Je kan ook gebruik maken van de functie 'vervangen' (in tabblad 'bewerken', hoofdtabblad 'start', of met sneltoets CTRL + H).

5. De lay-out

De lay-out van de COI-producten ligt vast in de template. Je behoudt de marges, de uitlijning, het lettertype, de regelafstand.

Als algemene regel gebruikt het CGVS Verdana als lettertype voor alle administratieve briefwisseling, verslaggeving en andere documenten. Voor COI Focus en COI Case is de lettergrootte Verdana 9 voor de tekst, Verdana 8 voor het onderschrift van een afbeelding, de voetnoten en de bibliografie.

Gebruik geen kleuren in de tekst van het COI-product.

De tekst, ook de voetnoten, wordt zowel links als rechts uitgelijnd. De linker- en rechterzijde van de pagina zien er dan overzichtelijker uit. De bibliografie wordt enkel links uitgelijnd.

De regelafstand is 1,15 voor de tekst en de bibliografie, 1 voor de voetnoot.

Een titel begint met een hoofdletter maar eindigt niet op een punt. Je nummert alle titels van hoofdstukken en andere onderverdelingen, behalve de inleiding, samenvatting, bijlagen en bibliografie, op deze manier: 1., 1.1., 1.1.1.. De titels zijn net als de rest van de tekst links en rechts uitgelijnd en springen niet in.

Deel je tekst op in alinea's zodat hij makkelijker leesbaar is. Start een nieuw hoofdstuk niet onderaan een pagina. In een lange en zware tekst kan je overwegen om elk hoofdstuk op een nieuwe bladzijde te beginnen. Gebruik daar dan eindemarkering of page break voor. De afstand na een alinea is 6 punten.

De paginanummering komt in de voettekst, in het midden.

Zorg dat een tabel niet verspreid is over twee bladzijden.

De structuur van het document ziet er zo uit:

Titelblad

Disclaimer

(inhoudstafel)

(Inleiding)

Tekst

(samenvatting en Engelse vertaling)

Bijlagen

Bibliografie

Het titelblad van een COI Focus vermeldt het land van herkomst waarover de vraag gaat in hoofdletters, de titel van de COI Focus, Cedoca, de oorspronkelijke taal, en de datum van redactie voluit met de vermelding (update) als het om een actualisering gaat.

In de koptekst van elke bladzijde behalve de eerste vermeld je de titel van het document (LAND. Titel) en de maand van de redactiedatum voluit.

In je tekst kan je een foto of een afbeelding toevoegen, op voorwaarde dat die neutraal en relevant is. Een afbeelding die niet neutraal is en een mening vertolkt, kan wel als je de relevantie uitlegt én de bron duidt. Je kan ook een kaart, grafiek, tabel of andere afbeelding toevoegen. Ga na of de afbeelding auteursrechtelijk beschermd is en vraag indien nodig toestemming aan de auteur om ze te gebruiken. Zet onder elke afbeelding de titel in de taal van het document, gecentreerd en in Verdana 8. Zorg dat je na de afbeelding shift+enter gebruikt zodat ook de afbeelding gecentreerd is. Geef de verkorte bronreferentie in de voetnoot.